

มุมมองสตรีของฟูเสวียนผ่านวรรณกรรมกลอน

พิชญา วิภาวีกุล*

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประเทศไทย

Women's Perspective of Fu Xuan through Poetry

Pitchaya Vipaveenukul*

Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 6 February 2025

Revised 14 March 2025

Accepted 26 March 2025

คำสำคัญ

ฟูเสวียน

สตรี

กลอน

ราชวงศ์จิ้น

ลัทธิขงจื้อ

* Corresponding author

E-mail address:

pitchaya.v@chula.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทกวีเกี่ยวกับสตรีในวรรณกรรมกลอนของฟูเสวียนโดยมุ่งเน้นศึกษาแนวคิดและทัศนคติของผู้เขียนที่มีต่อสตรีในสังคมจีนโบราณ ผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ของสตรีในบทกวีของฟูเสวียนมีความหลากหลายทั้งในแง่บวกและลบ สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของบทบาทสตรีในสังคมจีนโบราณที่ถูกจำกัดด้วยขนบธรรมเนียมและค่านิยมทางสังคม ฟูเสวียนพยายามนำเสนอสตรีในภาพของมนุษย์ที่มีความรู้สึกนึกคิดและมีความต้องการที่หลากหลาย สตรีในมุมมองของฟูเสวียนนั้นไม่ได้จำกัดเพียงบทบาทภรรยาและมารดา แต่ยังเรียกร้องให้เห็นคุณค่าของตนในฐานะส่วนหนึ่งในสังคม ฟูเสวียนยกย่องสตรีที่มีคุณธรรมและความกล้าหาญเฉกเช่นบุรุษ สนับสนุนให้ผู้หญิงมีวิจารณ์ตนเองเพื่อตัดสินใจว่าการกระทำใดถูกหรือผิด แม้การกระทำนั้นเป็นของสามี เขายังนำเสนอแนวคิดความเท่าเทียมทางเพศในลัทธิขงจื้อในมุมมองของฟูเสวียนภายใต้สังคมปิตาธิปไตย

Keywords:

Fu Xuan,
women,
poetry,
Jin Dynasty,
Confucianism

Abstract

This research is a qualitative study aimed at analyzing poetry about women in the verse literature of Fu Xuan, with a focus on examining the author's concepts and attitudes toward women in ancient Chinese society. The findings reveal that the portrayal of women in Fu Xuan's poetry is diverse, encompassing both positive and negative aspects, reflecting the complexity of women's roles in ancient Chinese society, which were constrained by traditions and social values. Fu Xuan sought to present women as human beings with thoughts and diverse desires. In his perspective, women were not confined solely to the roles of wives and mothers but also asserted their value as integral members of society. Fu Xuan praised women who possessed virtues and courage akin to men, encouraging them to exercise their own judgment to discern right from wrong, even in the actions of their husbands. He also introduced the concept of gender equality within Confucianism, offering his perspective on this idea within a patriarchal society.

1. บทนำ

กลอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสตรีของฟูเสวียน (傅玄) มีลักษณะการเขียนที่แตกต่างจากกลอนโบราณอื่น ๆ ในยุคก่อนหน้าและยุคเดียวกัน กล่าวคือ วรรณกรรมจีนประเภทกลอนนับตั้งแต่ยุคราชวงศ์โจวจนถึงช่วงราชวงศ์จิ้น มักหยิบยกเรื่องราวสตรีเพื่อใช้กล่อมเกล่าประชาชนหรือสร้างบรรทัดฐานและค่านิยมอันดีในสังคม เช่น “กวนจีร์” ในคัมภีร์ *ชือจิง* (《诗经·周南·关雎》) พรรณนาลักษณะอันดีของผู้หญิงที่บัณฑิตพึงใฝ่หามาเป็นคู่ครอง “หนี่ว์เอ๋วจีหึง” ในคัมภีร์ *ชือจิง* (《诗经·郑风·女曰鸡鸣》) เขียนถึงบทสนทนาของคู่บ่าวสาวที่ต้องพูดกันในพิธีแต่งงาน เป็นต้น อีกส่วนหนึ่งมักปรากฏในกลอนประเภทคิดถึงภรรยา (思妇诗) ซึ่งเป็นหัวข้อกลอนเกี่ยวกับที่เขียนโดยบัณฑิตผู้เดินทางจากบ้านเพื่อบรรเทาความทุกข์ความโดดเดี่ยวของตนเอง กลอนประเภทนี้มักเขียนโดยจินตนาการว่าภรรยาที่บ้านนั้นใช้ชีวิตด้วยความเศร้าและเฝ้ารอตนเองกลับบ้านด้วยความรัก เช่น “ชิงชิงเหอพันเฉา” จาก *กลอนโบราณสิบแปดบท* (《古诗十九首·青青河畔草》) บางครั้งกลอนสตรีหัวข้อนี้ก็มักถูกใช้เพื่อพรรณนาความทุกข์เศร้าของผู้เขียนแทน เช่น “เยียนเกอสิง” ของเฉาเฟี (曹丕 *《燕歌行》*) กลอนเหล่านี้แม้มีผู้หญิงเป็นตัวละครหลักแต่ล้วนถูกเขียนขึ้นเพื่อเติมเต็มความต้องการของผู้เขียน ทว่ากลอนเล่าเรื่องสตรีของฟูเสวียนนั้นเล่าถึงสตรีในมุมมองที่หลากหลาย ไม่เพียงชื่นชมภักดี รูปโฉม ท่วงท่าระบำที่งดงาม แต่ยังสรรเสริญสตรีที่ทำหน้าที่ภรรยาหรือลูกสาวของตนเองอย่างสมบูรณ์ กลอนของฟูเสวียนยังเป็นกระบอกเสียงให้แก่สตรีที่ถูกเมินคุณค่าจนตกเป็นผู้เสียเปรียบในสังคมอีกด้วย

การวิจัยเกี่ยวกับกลอนหัวข้อสตรีของฟูเสวียนเป็นหัวข้อที่เพิ่งเริ่มมีงานวิจัยปรากฏในช่วง 20 ปีมานี้ ตามสถิติใน China Knowledge Resource Integrated Databases (CNKI) ปรากฏบทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่ศึกษาด้านนี้ไม่ถึง 10 บทความ¹ สถิตินี้สะท้อนให้เห็นโอกาสในการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมของฟูเสวียนให้ครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น ประกอบกับบทความเกี่ยวกับแนวคิดของฟูเสวียนส่วนใหญ่ศึกษาจากหนังสือ *ฟูจื่อ* (《傅子》)

นอกจากนี้ แม้งานวิจัยในปัจจุบันยังเน้นศึกษาแนวคิดของฟูเสวียนเพียงมิติเดียว แต่ผู้วิจัยเชื่อว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่องานเขียนนั้นยังมีอีกหลายด้านให้ศึกษา อาทิ พื้นเพครอบครัว ประสบการณ์ชีวิต เพื่อนหรือครูอาจารย์ เป็นต้น ณ จุดนี้ ประเด็นครอบครัวเป็นประเด็นที่มีเนื้อหามากพอให้ศึกษาและวิเคราะห์อิทธิพลต่อวรรณกรรม ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษางานเขียนจากหนังสือ *ฟูจื่อ* และผลงานวรรณกรรมควบคู่กัน เพื่อให้เข้าใจแนวคิดของฟูเสวียนที่สมบูรณ์มากขึ้น

¹ จากการสืบค้น ณ เดือนกันยายน ค.ศ. 2024 ด้วยคำสืบค้น “傅玄” กับ “女性” ใน CNKI พบบทความวิจัย 8 ชิ้น เป็นบทความที่ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 2002-2020

2. ทบพาวรรณกรรม

ฟูเสวียน (傅玄) มีชื่อรองว่าชิวอี้ (休奕) เป็นชาวเมืองเป่ย์ตี้ (北地) ฟูเสวียนเกิดในรัชสมัยเจี้ยนอัน (建安) ปีที่ 22 (ค.ศ. 217) ของจักรพรรดิฮั่นเสียนตี้ (汉献帝) ตระกูลฟูเดิมอยู่ที่อำเภอหลิงโจว (灵州) แต่ต้องอพยพมาอยู่ที่อำเภอหนี่หยิง (泥阳) เนื่องจากอำเภอหลิงโจว ถูกขงหยู (匈奴) ยึดไประหว่างสงครามแย่งชิงดินแดนช่วงปลายราชวงศ์ฮั่น (Shen Yue, 1974, pp. 1430-1431)

ตระกูลของฟูเสวียนเป็นขุนนางสำคัญหลายยุค เช่น ฟูเจี๋ยจื่อ (傅介子) เป็นนักการทูตยุคฮั่นตะวันตก ฟูเซี่ย (傅燮) ปู่ของฟูเสวียนเป็นผู้ยกทัพปราบกบฏโพกผ้าเหลืองในช่วงฮั่นตะวันออก ฟูกั้น (傅干) บิดาของฟูเสวียนเชี่ยวชาญการสงครามและการปกครอง ฟูเซี่ยและฟูกั้นมีอุปนิสัยคล้ายคลึงกันคือเป็นคนเกรงตรง เด็ดขาด และไม่ยอมเจรจากับคนชั่ว ฟูเสวียนก็เป็นคนไม่อ้อมค้อมและเข้ากับผู้อื่นได้ยากเช่นเดียวกัน อุปนิสัยที่คล้ายคลึงกันนั้นเป็นหลักฐานหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นลักษณะร่วมของตระกูลฟู

ในช่วงนั้นเกิดภัยแห้งแล้งและภัยตึกถล่ม ทำให้ประชาชนอดอยากล้มตาย ครอบครัวของฟูเสวียนหนีภัยไปยังเหอเน่ย์ (河内) ฟูเสวียนเริ่มมีชื่อเสียงด้านงานเขียนและดนตรีตอนอายุ 13 ปี ทำให้เขามีโอกาสเข้าศึกษาในโรงเรียนหลวง (太学) ตอนอายุ 15 ปี ภายหลังฟูเสวียนเข้ารับราชการตำแหน่งหลังจง (郎中) ถูกเลือกให้เข้าร่วมการชำระพงศาวดารราชวงศ์เว่ย์ (《魏书》) และได้รับตำแหน่งราชการสูงขึ้นตามลำดับ อุปนิสัยของฟูเสวียนตอนนั้นมีจดบันทึกไว้ใน “พงศาวดารราชวงศ์จิ้น บทฟูเสวียน” (《晋书·卷四十七·列传十七傅玄》) ความว่า “เป็นคนเข้มงวดและใจร้อน ไม่สามารถยอมให้ผู้อื่นทำผิดพลาด ทุกครั้งที่เขามีฎีกาฟ้องร้อง หากเป็นเวลากลางคืนแล้ว เขาจะประคองฎีกาด้วยสองมือ จัดเสื่อผ้าและทรงผมให้เรียบร้อย นั่งรอจนถึงเช้าด้วยกริยาเคารพนอบน้อม ด้วยเหตุนี้เหล่าชนชั้นสูงและบุคคลสำคัญก็ยังยำเกรงเขา” (玄天性峻急，不能有所容；每有奏劾，或值日暮，捧白简，整簪带，踞踊不寐，坐而待旦。于是贵游慑伏) (Fang Xuanling, 1974, pp. 1317-1323)

ในรัชสมัยเจิ้งสือ (正始) (ค.ศ. 240-249) กลุ่มอำนาจตระกูลเฉาและตระกูลซือหม่าแบ่งแยกเป็นสองฝ่าย ฟูเสวียนเลือกเข้าฝ่ายเดียวกับตระกูลซือหม่า จึงถูกขุนนางกลุ่มตระกูลเฉาใส่ร้ายป้ายสีบ่อยครั้ง จนคนเล่าลือว่าไม่มีใครกล้ายกลูกสาวให้เป็นภรรยา (Fang Xuanling, 1974, p. 2509) นอกจากถูกใส่ร้ายแล้ว ฟูเสวียนยังถูกกลั่นแกล้งโดยไม่เลื่อนตำแหน่งไม่เลื่อนขั้น เขาต้องทำงานในหอตงกวน (东观) ซึ่งเป็นหอเก็บเอกสารสำคัญของราชสำนักเป็นเวลาถึง 10 ปี กระทั่งรัชสมัยเจิ้งสือ ปีที่ 10 (ค.ศ. 249) เกิดอุบัติเหตุสุสานโกเบ่งเหลง (高平陵事件) ซือหม่าอี้ (司马懿) ก่อรัฐประหารและโค่นอำนาจของเฉาสู่วัง (曹爽) ชีวิตการทำงานของฟูเสวียนจึงเริ่มก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว จากเดิมเป็นผู้เรียบเรียงพงศาวดารไปเป็นที่ปรึกษาในกองทัพ ต่อมาในปี ค.ศ. 255 ฟูเสวียนย้ายไปเป็นนายอำเภอเมืองเวิน (温县) และ

เลื่อนขึ้นเป็นเจ้าเมืองเมืองหงหนง (弘农郡首) ควบคู่กับตำแหน่งผู้บังคับการด้านการเกษตร (典农校尉) ฟุเสวียนกลับมารับราชการในราชสำนักอีกครั้งในปี ค.ศ. 264 ดำรงตำแหน่งเป็นขุนนางทหารม้าขนาดเล็ก (散骑常侍) ทำหน้าที่ทักท้วงและให้คำแนะนำแก่จิ้นหวัง (晋王) ต่อมาในปี ค.ศ. 268 เฉาฟง (曹芳) สละราชสมบัติให้แก่ซือหม่าเหียน (司马炎) ฟุเสวียนได้รับแต่งตั้งเป็นอัครอัคร (御史中丞) ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของขุนนางในราชสำนัก และได้เลื่อนขึ้นเป็นราชครู (太傅) และผู้บังคับการประจำเมืองหลวง (司隶校尉) ตามลำดับ ฟุเสวียนถูกปลดจากตำแหน่งในปี ค.ศ. 274 เขาเสียชีวิตเพราะโรคภัยในรัชสมัยเสียนหนิง (咸宁) ปีที่ 4 (ค.ศ. 278) สิริอายุ 62 ปี หลังเสียชีวิตได้รับการอวยยศให้เป็นชิงเฉียนโหว (清泉侯)

ขณะยังมีชีวิตอยู่ ฟุเสวียนไม่เพียงทุ่มเทเพื่อการบริหารบ้านเมือง แต่ยังให้ความสำคัญต่องานเขียนอีกด้วย ฟุเสวียนมีผลงานงานเขียนหลายประเภท โดยเฉพาะฎีกาเสนอนโยบาย บทกวี และวรรณกรรม ผลงานสำคัญของฟุเสวียนคือหนังสือ *ฟูจื่อ* ที่รวบรวมความเห็นต่าง ๆ อาทิ การเมืองการปกครอง การเกษตร ปรัชญา ประวัติศาสตร์ เป็นต้น เป็นหนังสือที่มีแนวทางบริหารประเทศโดยเน้นแนวคิดขงจื้อเป็นหลัก

ผลงานของฟุเสวียนสะท้อนให้เห็นความยึดมั่นในหลักการตามแนวทางของลัทธิขงจื้ออย่างหนักแน่น และยังสะท้อนแนวคิดที่แตกต่างอันเป็นผลจากกระแสนิยมอภิปรัชญา ลัทธิเต๋า และศาสนาพุทธในช่วงราชวงศ์เว่ย-จิ้น ฟุเสวียนเสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของคนในสังคมผ่านผลงานวรรณกรรมและหนังสือ *ฟูจื่อ* สนับสนุนให้ตระหนักถึงคุณค่าของทุกบทบาทในสังคม โดยเฉพาะบทบาทของสตรีที่ถูกด้อยค่ามาโดยตลอด บทกลอนของฟุเสวียนเล่าถึงสตรีในมุมมองที่หลากหลาย เขาไม่เพียงชื่นชมกิริยา รูปร่าง กระทั่งท่วงท่าระบำที่งดงามของสตรี แต่ยังสรรเสริญผู้หญิงที่ทำหน้าที่ของตนเองอย่างสมบูรณ์ และยังเรียกร้องความยุติธรรมให้แก่สตรีที่ถูกทอดทิ้งหรือตกเป็นกลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคมอีกด้วย

นักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับฟุเสวียน ส่วนมากศึกษาข้อมูลจากตัวบทโบราณทั้งพงศาวดารประวัติศาสตร์จีน อาทิ พงศาวดารราชวงศ์จิ้น (《晋书》) พงศาวดารราชวงศ์สุย (《隋书》) *ฟูจื่อ* (《傅子》) รวมทั้งงานเขียนของฟุเสวียนที่ยังหลงเหลือมาจนถึงปัจจุบัน ถูกจัดบันทึกในหนังสือรวมกลอนในยุคหลัง อาทิ *รวมกลอนเยว่ฝู* (《乐府诗集》) *อี่เหวินเล่ย์จี้* (《艺文类聚》) *จ้าวหมิงเหวินเสวียน* (《昭明文选》) งานวิจัยในประเทศจีนที่เกี่ยวกับฟุเสวียนส่วนมากเป็นการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างฟุเสวียนกับหลักการในหนังสือ *ฟูจื่อ* เป็นหลัก

ในปัจจุบัน การศึกษาด้านอิทธิพลต่อวรรณกรรมของฟุเสวียนเน้นด้านอิทธิพลปรัชญาแนวคิดเป็นหลัก เช่น จวงชฺหรง (Zhuang Shurong, 2014, pp. 55-59) ศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของกลอนในช่วงปลายราชวงศ์เว่ย ชี้ว่า ฟุเสวียนใช้ชีวิตผ่านช่วงที่อภิปรัชญา

เริ่มเป็นที่นิยมและก้าวสู่จุดสูงสุด เขาพูดคุยกู้กับนักวิชาการที่วิพากษ์อภิปราย (谈玄) แต่ไม่ได้รับอิทธิพลของกระแสนิยมในยุคนั้น ในทางกลับกันฟูเสวียนโกรธเกลียดแนวคิดอภิปรายอย่างมาก

อันเฉาฮุย (An Chaohui, 2005, pp. 56-58) กล่าวว่าอุปนิสัยของฟูเสวียนมีลักษณะของทั้งลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋า กล่าวคือ ด้านหนึ่งเขาเถรตรงกล้าท้าทายตามแบบลัทธิขงจื้อ อีกด้านหนึ่งระมัดระวังและยืดหยุ่นแบบลัทธิเต๋า ฟูเสวียนเน้นพัฒนาสังคมให้ประชาชนกินดีอยู่ดี พัฒนาให้ระบบราชการเข้มแข็งมากกว่าการเน้นเรื่องความภักดีเหมือนแนวคิดขงจื้อในช่วงราชวงศ์ฮั่น

เฉินเจียนเว่ย (Chen Jianwei, 1997, pp. 9-13) ชี้ว่า ฟูเสวียนมีแนวคิดปรัชญาขงจื้อที่ผสมผสานกับปรัชญาธรรมชาติ แนวคิดธรรมชาติของมนุษย์ ญาณวิทยา เป็นต้น หลักปรัชญาธรรมชาติของฟูเสวียนคือจุดยืนที่เชื่อว่ามนุษย์นั้น “มุ่งยังผลดีและหลีกเลี่ยงผลเสีย” (趋利避害) กล่าวคือ มนุษย์นั้นมีธรรมชาติของการรักคุณธรรมอันดีงาม แต่ขณะเดียวกันมีธรรมชาติของความโลภในลาภยศ ฟูเสวียนเชื่อว่ามนุษย์นั้นเปลี่ยนแปลงได้เหมือนดั่งน้ำหากใช้แนวคิดขงจื้อชี้นำประชาชน ซึ่งฟูเสวียนนำแนวคิดนี้ไปปรับใช้ในนโยบายการบริหารของประเทศอีกด้วย แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการรุ่นหลังเช่นเดียวกับเฉินเจียนเว่ย อาทิ ซินจื่อเฟิง (Xin Zhifeng, 2003, pp. 47-50) ข่งอี้ (Kong Yi, 2003, pp. 18-23) มู่ฮวนตัง (Mu Huantang, 2004, pp. 83-85)

หลิวชุนซิน (Liu Chunxin, 2010, pp. 87-90) กล่าวถึงลักษณะเด่นเกี่ยวกับแนวคิดของฟูเสวียนว่า ฟูเสวียนรู้ว่าแนวคิดของแต่ละลัทธิล้วนมีเหตุผลและคุณค่าทั้งสิ้น ดังนั้นฟูเสวียนจึงเลือกนำข้อดีของแนวคิดอื่น ๆ มาพัฒนาแนวคิดขงจื้อที่เป็นแนวคิดหลักของเขา ข่งชิงหรง (Kong Qingrong, 2011, pp. 179-181) แสดงความเห็นในทิศทางเดียวกันโดยเห็นว่าแม้ลัทธิขงจื้อไม่สามารถแก้ไขปัญหาชีวิต สังคม การเมือง และยังไม่สามารถไขความกระจ่างเกี่ยวกับจิตวิญญาณ (精神世界) ได้อีกด้วย แต่ฟูเสวียนเชื่อว่าลัทธิขงจื้อเหมาะสมต่อการปกครองและการอบรมสั่งสอนคนในสังคมที่สุดแล้ว ดังตัวอย่างเช่น ขุนนางที่สะอาดบริสุทธิ์ ย่อมช่วยราชสำนักกำจัดกระแสนิยมอภิปรายที่สอนให้ปัญญาชนทำตามใจอย่างไร้เหตุผล และไร้ความหมายอันจะสั่นคลอนระบบสังคมให้เกิดความไม่มั่นคง

งานวิจัยเกี่ยวกับกลอนสตรีของฟูเสวียน ส่วนใหญ่แบ่งประเภทกลอนของฟูเสวียนตามเกณฑ์ที่แตกต่างกัน เช่น ไต้เยียนหว่า (Dai Yanhua, 2011) และอู่เสวี่หลิง (Wu Xueling, 2006, pp. 127-129) แบ่งกลอนเยวี่ฟูของฟูเสวียนตามลักษณะการเขียน หลิวชูลี่ (Liu Shuli, 2002, pp. 111-114) และจิ้งหมิงจิง (Zhang Mingjing, 2020, pp. 119-122) แบ่งกลอนสตรีของฟูเสวียนตามเนื้อหาของชีวิตสตรี อู่หวั่นเสยา (Wu Wanxia, 2010, pp. 30-33) แบ่งกลอนสตรีของฟูเสวียนตามนิสัยและอารมณ์ของผู้หญิง แม้แต่ละบทความต่างมีหลักการในการแบ่งกลอน

หัวข้อสตรีของฟูเสวียนแตกต่างกัน แต่ต่างเห็นพ้องว่าการบรรยายสตรีในกลอนของฟูเสวียนสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่และชะตากรรมของผู้หญิงภายใต้สังคมปิตาธิปไตยและยุคสมัยที่ค่านิยมในสังคมที่จำกัดสิทธิของผู้หญิง ฟูเสวียนวิเคราะห์สถานะของผู้หญิงในสังคมราชวงศ์เว่ยและจิ้นพร้อมเสนอมุมมองที่ผู้อ่านนักเขียนชายหรือกระทั่งสังคมละเลยมาเป็นเวลานาน

ถึงชา (Tang Sha, 2005, p. 58) และหวังจยาเซิ่ง (Wang Jiasheng, 2006, p. 57) เชื่อว่ากลอนหัวข้อสตรีของนักเขียนรุ่นก่อนที่โดยส่วนมากเขียนด้วยมุมมองภววิสัย แต่ฟูเสวียนริเริ่มเขียนกลอนแนวเดียวกันในมุมมองอัตวิสัย สะท้อนความเห็นใจ ความเข้าใจและความเคารพต่อกลุ่มสตรีอย่างจริงใจ ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความปรารถนาอยากแก้ไขค่านิยมในสังคมยุคนั้น นี่เป็นเหตุผลส่วนลึกของฟูเสวียนที่สร้างสรรค์ผลงานขึ้นมา

กล่าวโดยสรุปคือ ครอบครัว ประสบการณ์ และการศึกษาเป็นอิทธิพลสำคัญที่ทำให้ฟูเสวียนมีมุมมองที่แตกต่างจากนักเขียนรุ่นเดียวกันในยุคนั้น เขาเชื่อมั่นว่าแนวคิดที่ช่วยให้การเมืองการปกครองพัฒนามั่นคงคือแนวคิดของลัทธิขงจื้อ ในขณะที่ตัวฟูเสวียนได้รู้จักแนวคิดอื่น ๆ และมีได้มีอคติต่อแนวคิดเหล่านั้น เขาวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียและนำมาพัฒนาแนวคิดขงจื้อ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเขามีทัศนคติกว้างไกล สามารถยอมรับความแตกต่างและพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ มุมมองที่เปิดกว้างและหลายมิตินี้เองที่ทำให้เขาสามารถเข้าใจสถานการณ์และความรู้สึกของสตรีในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาวรรณกรรมกลอนที่เกี่ยวข้องกับสตรีของฟูเสวียนและหนังสือ ฟูจื้อ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ประการคือ

- 3.1 เพื่อศึกษาและแบ่งประเภทกลอนสตรีของฟูเสวียน
- 3.2 เพื่อวิเคราะห์เอกลักษณ์ด้านเนื้อหาและกลวิธีการเขียนในกลอนสตรีของฟูเสวียน
- 3.3 เพื่อวิเคราะห์แนวคิดลัทธิขงจื้อของฟูเสวียนที่สะท้อนผ่านผลงานวรรณกรรม

4. ขอบเขตของงานวิจัย

4.1 งานวิจัยนี้ใช้หลักเกณฑ์การถอดเสียงตามเกณฑ์การถอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธีไทย โดยคณะกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารภาษาจีนสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

4.2 ผู้วิจัยเป็นผู้แปลชื่อกลอนและเนื้อหาจากต้นฉบับภาษาจีนเป็นภาษาไทยในงานวิจัยนี้

5. วิธีดำเนินงานวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล (Textual Analysis) หลังจากศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยรวบรวมผลงานกลอน คัมภีร์ และพงศาวดารที่กล่าวถึงฟูเสียน วิเคราะห์หลักการเขียนกลอนหัวข้อสตรีโดยเปรียบเทียบกับผลงานกลอนที่เกี่ยวข้อง สุดท้ายจึงสรุปผลการศึกษาเพื่อให้เห็นลักษณะแตกต่างของกลอนหัวข้อสตรีในช่วงราชวงศ์เว่ยถึงต้นราชวงศ์จิ้น และชี้ให้เห็นคุณค่าของการผลิตกลอนหัวข้อสตรีด้วยมุมมองใหม่สำหรับสมัยนั้น

6. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยนี้คือปรัชญาลัทธิขงจื๊อ อิทธิพลของลัทธิขงจื๊อภายหลังการฟื้นฟูและส่งเสริมในสมัยอันตะวันตก หยั่งรากลึกอยู่ในอารยธรรมของจีนและยังแสดงออกให้เห็นในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งและแทรกซึมสังคมจีนในทุกด้าน อาทิ การเมือง การปกครอง ระบบสังคม ลัทธิความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กระทั่งภาษาและวรรณกรรม หลักคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติปฏิบัติของสตรีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ ได้แก่ หลักคุณธรรมห้าประการ ความสัมพันธ์ห้าประการ และหลักสามเชื้อสี่จรรยา

6.1 หลักคุณธรรมห้าประการ (五常)

หลักคุณธรรมห้าประการเป็นหลักการพื้นฐานที่ทุกคนในสังคมต้องยึดเหนี่ยวและพึงประพฤติตาม ได้แก่ 1) เมตตาธรรม (仁) หมายถึง ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยใจเมตตา ห่วงใยผู้อื่น เคารพผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น นับเป็นคุณธรรมสูงสุด 2) มโนธรรม (义) หมายถึง ประพฤติตนอย่างเป็นธรรมและมีเหตุผล ปฏิบัติตนตามครรลองที่ถูกต้องตามหลักคุณธรรม 3) จริยธรรม (礼) หมายถึง ให้ความสำคัญต่อธรรมเนียมพิธีการ อันหมายรวมถึงกิริยาวาจา การเชื่อมปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในสังคม ต้องเป็นไปตามธรรมเนียมอันสะท้อนให้เห็นมารยาทการศึกษาของคนคนนั้น 4) ปัญญาธรรม (智) หมายถึง พัฒนาวิสัยทัศน์ที่ถูกหลักเหตุผลและชาญฉลาดผ่านการศึกษาและการคิดสังเคราะห์ สะท้อนให้เห็นวิจารณญาณและทักษะการเรียนรู้ 5) สัตย์ธรรม (信) หมายถึง ต้องเป็นคนซื่อตรง รักษาสัตย์ อันเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์อันดีของคนในสังคม

6.2 ความสัมพันธ์ห้าประการ (五伦)

ความสัมพันธ์ห้าประการคือหลักความสัมพันธ์ของคนในสังคม ลัทธิขงจื๊อสนับสนุนให้คนในสังคมทำหน้าที่ตามบทบาทของตนเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ความสัมพันธ์ห้าประการ ได้แก่ ผู้ปกครองและผู้รับใช้ (君臣) บิดาและบุตรชาย (父子) สามีและภรรยา (夫妇) พี่ชายและน้องชาย (兄弟) เพื่อนพ้อง (朋友) อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าบทบาทหน้าที่ของผู้หญิง

ในระบบความสัมพันธ์มีเพียงหน้าที่ของภรรยาเท่านั้น สะท้อนให้เห็นชัดว่าลัทธิขงจื้อให้ความสำคัญต่อเพศชายมากกว่า เพศหญิงกลับถูกกดขี่และจำกัดสิทธิเสรีภาพ เช่นนั้นแล้วผู้หญิงในสังคมจีนโบราณได้รับการอบรมสั่งสอนเช่นใดบ้าง

“เมิ่งจื่อ · เกิงเหวินกงซู่” (《孟子 · 滕文公上》) กล่าวถึงความสัมพันธ์สามีภรรยาว่า “ต่างมีหน้าที่ของตน” (夫妇有别) แบ่งบทบาทสามีรับผิดชอบบุตรต่าง ๆ นอกเรือนและเรื่อง การหารายได้ให้ครอบครัว ส่วนภรรยารับผิดชอบดูแลจัดการเรื่องในเรือน เป็นการแบ่งหน้าที่ คนในครอบครัวอย่างเหมาะสม ทว่าหน้าที่ของสตรีผู้เป็นภรยานั้นมิได้มีอิทธิพลหรือสร้าง ประโยชน์ชัดเจนต่อสังคม ทำให้การมีลูกสาวสู้มีลูกชายไม่ได้ ทำให้การแต่งลูกสาวออกเรือน สู้มีลูกชายสืบทอดสกุลไม่ได้ ทำให้ภรรยาและลูกสะใภ้ไม่มีอำนาจการตัดสินใจใดใดที่ส่งผลกระทบต่อสังคม บทบาทของผู้หญิงจึงเริ่มถูกลดทอดคุณค่าลงจนกลายเป็นความไม่เท่าเทียมที่ส่งผล ยาวนานต่อสังคมจีนจวบจนปัจจุบัน

6.3 หลักสามเชื้อสี่จรรยา (三从四德)

หลักสามเชื้อสี่จรรยาคือ แนวทางการประพฤติตนของสตรีในยุคปลายราชวงศ์ อี้ัน-จิ้น มีที่มาจาก 2 คัมภีร์ ได้แก่

6.3.1 คัมภีร์ประเพณีและจารีต (《仪礼》) มีความตอนหนึ่งกล่าวว่า “สตรีมีจริยธรรม แห่งการเชื่อฟังสามประการ ไม่มีเหตุผลควรอันใดที่จะตัดสินใจเอง ฉะนั้นหากยังไม่แต่งงาน จงเชื่อฟังบิดา หากแต่งงานแล้วจงเชื่อฟังสามี หากสามีตายจงเชื่อฟังบุตรชาย” (妇人有三从之义, 无专用之道。故未嫁从父, 既嫁从夫, 夫死从子) อันเป็นหลักสามเชื้อที่สังคมจีนโบราณ กำหนดให้สตรีปฏิบัติตาม

6.3.2 คัมภีร์จารีตราชวงศ์โจว (《周礼》) มีความตอนหนึ่งกล่าวถึงเก้าสนม (九嫔) ที่รับหน้าที่อบรมผู้หญิงในวังหลังด้วย “หลักสี่จรรยา” ได้แก่ 1) จรรยาสตรี (妇德) หมายถึง สตรีพึงประพฤติตนตามครรลองของสตรี เช่น เชื่อฟัง บริสุทธ์ทั้งกายใจ ซื่อสัตย์ จิตใจงาม อ่อนโยน กตัญญู ขยัน เป็นต้น 2) วาจาสตรี (妇言) หมายถึง สตรีพึงเอ่ยวาจาสุภาพสมกาลเทศะ มิพูดหักหาญน้ำใจใคร แต่ควรพูดจาอ่อนโยนไพเราะอย่างใจเย็น 3) โฉมลักษณ์สตรี (妇容) หมายถึง สตรีพึงดูแลรูปร่างโฉมให้งดงาม แต่งกายให้เหมาะสม มีปลอยตนตามใจแม้อยู่ในเรือน และพึงมีกิริยาสง่าผ่าเผย 4) ทักษะสตรี (妇功) หมายถึง สตรีพึงชำนาญงานเย็บปักถักร้อย ประกอบอาหาร ทำความสะอาด ดูแลบ้านเรือน อีกทั้งสามารถดูแลจัดสรรค่าใช้จ่ายในครอบครัว ได้อย่างเหมาะสม

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับสตรีเบื้องต้น จะเห็นว่าหน้าที่ของสตรีในสังคมจีนโบราณภายใต้ แนวคิดแบบลัทธิขงจื้อนั้นล้วนเป็นกิจกรรมในเรือน ทั้งยังส่งเสริมให้สตรีพัฒนาตนเป็นภรรยาที่ดี คอยปรนนิบัติดูแลสามี สตรีไม่มีบทบาทในสังคม ไม่มีสิทธิเสนอความเห็นหรือเรียนรู้ศาสตร์ต่าง ๆ เหมือนผู้ชาย แต่แม้สตรีจะถูกจำกัดขอบเขตเช่นนั้น ก็ไม่มีคนในสังคมโดยอมรับคนที่ต่อต้าน แนวคิดเช่นนี้ จนกลายเป็นสิ่งธรรมดาที่ผู้หญิงปฏิบัติกันรุ่นสู่รุ่น

7. ผลการวิจัย

7.1 กลอนหัวข้อสตรีของฟูเสวียน

เนื้อหาเกี่ยวกับสตรีของฟูเสวียนในงานวิจัยนี้ หมายถึง งานเขียนประเภทกลอนใดใดที่กล่าวถึงสตรี ไม่ว่าจะเป็นชีวิตแต่งงาน เรื่องราวความรักหนุ่มสาว ความคิดถึงต่อผู้เป็นที่รักที่เดินทางไกล ความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวของผู้หญิง ชะตากรรมของผู้หญิงในสังคม ซึ่งมีจำนวนกลอนทั้งสิ้น 24 บท จากกลอนทั้งหมด 118 บท คิดเป็นร้อยละ 20.34 ของกลอนทั้งหมด ผู้วิจัยแบ่งหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์การเขียนได้เป็น 6 หัวข้อ ได้แก่ ชีวิตสมรส (婚姻生活) คุณค่าต่อสังคม (社会价值) บทไฝหาคู่ครอง (追求美人) ชื่นชมท่าระบำ (赞美舞姿) สรรเสริญสตรี (歌咏女性) และกลอนคิดถึงสตรี (思妇诗)

ตารางที่ 1

การแบ่งหมวดหมู่ตามลักษณะกลอนหัวข้อสตรีของฟูเสวียน

หมวดหมู่	จำนวน (บท)
ชีวิตสมรส (婚姻生活)	6
ไฝหาหญิงงาม (追求美人)	5
สรรเสริญสตรี (歌咏女性)	4
คิดถึงภรรยา (思妇诗)	4
คุณค่าต่อสังคม (社会的价值)	3
ชื่นชมระบำ (赞美舞姿)	2
ผลรวม	24

7.1.1 ชีวิตสมรส

กลอนชีวิตสมรส มีจำนวนทั้งสิ้น 6 บท คิดเป็นร้อยละ 25 ของกลอนสตรีของฟูเสวียน นับตั้งแต่ลัทธิขงจื๊อเข้ามามีอิทธิพลหลักในสังคมจีนในสมัยราชวงศ์ฮั่นได้กำหนดหน้าที่และบทบาทของคนในสังคมไว้อย่างชัดเจน ผู้หญิงต้องเชื่อฟังพ่อ พี่ชายสามี และลูกชาย บทบาทหน้าที่ของผู้หญิงส่วนใหญ่ถูกจำกัดอยู่ภายในเรือนบ้าน คัมภีร์สอนหญิง (《女诫》) เป็นผลงานชิ้นหนึ่งในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออกที่สะท้อนให้เห็นถึงหน้าที่ของผู้หญิง ผู้หญิงนั้นพึงปฏิบัติตาม “หลักสามเชื่อสี่ภรรยา” ซึ่งตอกย้ำว่าผู้หญิงในสังคมเป็นเพียงผู้เดินตาม ผู้เชื่อฟังและผู้เสียสละเท่านั้น (Chen Dongyuan, 1984, p. 48)

กลอน “อวิจิงสิง · ขู่เซียงเฟียน” (《豫章行 · 苦相篇》) ตีแผ่ชีวิตผู้หญิงชู้ชู่เซียง (苦相) ที่ถูกครอบครองด้วยค่านิยมตั้งแต่วันที่เกิดจนถึงชีวิตหลังแต่งงาน สะท้อนแนวคิด “ให้ความสำคัญต่อลูกชายมากกว่าลูกสาว” (重男轻女) ของสังคมจีนภายใต้แนวคิดลัทธิขงจื๊อ

อย่างชัดเจน ในกลอนบทนี้ ฟูเสียนเปรียบเทียบชะตาชีวิตของเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง “苦相身为女，卑陋难再陈” (ชีวิตยากแสนเชียวเมื่อเกิดเป็นหญิงฐานะต่ำต้อยเกินบรรยาย) “男儿当门户，堕地自有神。雄心志四海，万里望风尘” (ลูกชายอนาคตเป็นเจ้าบ้าน เมื่อคลอดออกมาโดดเด่นกว่าใคร ทั้งมีปณิธานยิ่งใหญ่ทั่วหล้า วิสัยทัศน์กว้างไกลหมื่นลี้) “女育无欣爱，不为家所珍。长大逃深室，藏头羞见人” (เลี้ยงดูลูกสาวไม่มีอะไรน่ารักใคร่ยินดี ไม่เป็นที่หวงแหนของคนในครอบครัว เมื่อโตขึ้นจึงนำไปซ่อนไว้ในห้องที่ลึกไกล ๆ เหมือนดังอับอายไม่กล้าให้ใครเห็น) เมื่อแต่งงานออกไป ชูเซียงและสามีรักใคร่กันดี ชูเซียงก็ทำหน้าที่ภรรยาดูแลบ้านและเคารพเชิดชูสามีมาโดยตลอด กระทั่งเมื่อชูเซียงแก่ชราลง สามีก็ปันใจไปมีรักใหม่ ความทุกข์ที่ถูกคนเมินเฉยจึงกลับมาอีกครั้ง “昔为形与影，今为胡与秦。胡秦²时相见，一绝逾参辰³” (เมื่อก่อนเป็นดังร่างและเงา บัดนี้ห่างเหินดุจหุและฉิน หุกับฉินบางครั้งยังได้เจอกันบ้าง แต่บัดนี้สามีเหินห่างกับภรรยาเหมือนดังดาวเซินและดาวฉิน) (Guo Maoqian, 1998, p. 502)

“ซีฉางอันสิง” (《西长安行》) เล่าถึงภรรยาที่เศร้าเสียใจเพราะรู้ว่าสามีมีคนรักใหม่ กลอนบทนี้อ้างอิงเนื้อหาจาก “โหยวสั่วซือ” (《铎歌十八首·有所思》) กลอนบทเดิมนั้น ภรรยาเฝ้าสิ่งของที่สามีเคยให้ด้วยความโกรธ ใน “ซีฉางอันสิง” แม้ภรรยาเคยคิดจะเผาหรือโยนของเหล่านั้นแต่ก็ไม่กล้าทำ “今我今闻君，更有今异心。香亦不可烧，环亦不可沉。香烧日有歇，环沉日自深” (บัดนี้ฉันนั้นได้ยินว่าท่าน บันใจให้คนใหม่ ดុងหอมไม่อาจเผาได้ กำไลหยกที่ให้ก็โยนทิ้งลงน้ำไม่ได้ ดុងหอมถึงเผาไปก็มอดไหม้ กำไลหยกถึงโยนลงน้ำไปมันก็เพียงแต่จมลง) (Guo Maoqian, 1998, p. 932) ฟูเสียนต้องการสะท้อนให้เห็นว่า สตรีในยุคราชวงศ์เว่ย-จิ้นไม่มีทางเลือกชีวิตของตน ยังไม่สามารถหย่าร้างกับสามีไปแต่งงานใหม่ได้ ความทุกข์ความโกรธที่ตนมีไม่สามารถระบายออกมาได้หมด ทำได้เพียงแต่อดกลั้นต่อไป

“หมิงเยว่เฟียน” (《明月篇》) เล่าถึงหญิงสาวที่เพิ่งแต่งงานอย่างมีความสุข แต่ความสุขที่ได้รับ ณ ตอนนั้นกลับทำให้เธอกลัวว่าหากวันหนึ่งแก่ชรา สามีจะรังเกียจและไปมีรักใหม่ ในตอนท้ายสตรียังเปรียบเปรยตนเองเหมือนจอกแทนที่ต้องพึ่งพาสามีที่เปรียบดังน้ำ ยิ่งตอกย้ำให้เห็นว่าคุณค่าชีวิตของผู้หญิงขึ้นอยู่กับค่าของสามี “玉颜盛有时，秀色随年衰。常恐新闻旧，变故兴细微。浮萍本无根，非水将何依。忧喜更相接，乐极还自悲” (รูปโฉมงดงามได้เพียงชั่วคราว กาลเวลาเปลี่ยนความงามให้เหี่ยวเฉา จึงมักกลัว

² หุและฉิน (胡秦) หมายถึง ห่างไกลกันมาก หมายความว่าพื้นที่นอกเขตประเทศทางเหนืออันเป็นที่อยู่อาศัยของชนกลุ่มน้อย ฉินหมายถึงพื้นที่ราบกลางอันที่เป็นอยู่อาศัยของคนจีน

³ 参辰 หมายถึง ดาวเซินและดาวฉิน ซึ่งเป็นดาวใน 28 ดาวนักษัตรจีน ดาวสองดวงนี้อยู่ห่างกันคนละฝั่ง จึงจะไม่ปรากฏบนท้องฟ้าเดียวกันในเวลาเดียวกันได้ ดาวเซิน (参星) หรือดาวโสม (ตรงกับกลุ่มดาว Orion หรือกลุ่มดาวนายพราน) อยู่ในระบบดาวเสี้ยวแห่งประจิมประจำใบไม้ร่วง ดาวฉิน (辰星，心宿) หรือดาวหัวใจ (ตรงกับกลุ่มดาว Scorpius หรือกลุ่มดาวแมงป่อง) ในระบบดาวมังกรเขียวแห่งบูรพาประจำใบไม้ผลิ

สามีพบรักใหม่ทิ้งรักเก่า เพราะการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่มักเริ่มต้นด้วยเรื่องเล็ก ๆ เช่นนี้ จอกแทนเดิมไร้รากยึดผืนดิน หากขาดน้ำไปจะพึงสิ่งใดได้อีก เมื่อคิดเช่นนี้จึงทิ้งสุขและทุกข์ ปนพรหมกัน คงเป็นเพราะตอนนี้สุขมากล้นจึงเริ่มรู้สึกเศร้าใจ (Guo Maoqian, 1998, p. 942) ความกลัวล่วงหน้าเช่นนี้เกิดขึ้นเนื่องจากเหตุการณ์ที่สามีทิ้งภรรยาเก่าไปมีรักใหม่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป ดังสะท้อนได้จากกลอนที่เนื้อหาคล้ายคลึงกัน เช่น “ไปโถวอิน” (《白头吟》) “ยวนเกอสิง” (《怨歌行》) “หมั่ง” (《诗经·卫风·氓》) เป็นต้น

“ซีซือจวิน” (《昔思君》) เป็นกลอนอีกบทที่เล่าถึงผู้หญิงที่ถูกชายรักทอดทิ้ง “昔君与我兮形影潜结, 今君与我兮云飞雨绝。昔君与我兮音响相和, 今君与我兮落叶去柯。昔君与我兮金石无亏, 今君与我兮星灭光离” (แต่ก่อนท่านกับข้าเหมือนร่าง และเงาที่ผูกพันกัน บัดนี้ท่านกับข้าเหมือนเมฆที่บินจากเหมือนลมฝนที่ลาขาด แต่ก่อนท่านกับข้ารักใคร่ปรองดองเหมือนเสียงดนตรีที่สอดประสาน บัดนี้ท่านกับข้าเหมือนใบไม้ที่ร่วงหล่นจากกิ่งก้าน แต่ก่อนท่านกับข้าความรักหนักแน่นเหมือนก้อนทอง บัดนี้ท่านกับข้าเหมือนแสงมอดยามดวงดาวดับสูญ) (Guo Maoqian, 1998, p. 1049) ผู้เขียนเปรียบเทียบเหตุการณ์ “แต่ก่อน” กับ “บัดนี้” เพื่อให้เห็นความแตกต่างชัดเจน ใช้คำเปรียบเปรยมาพรรณนาความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนไป อาทิ ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นเหมือนร่างและเงา ความรักใคร่กลมเกลียวเหมือนเสียงดนตรีสอดประสาน ความหนักแน่นในรักเหมือนก้อนทอง ความสัมพันธ์ที่ขาดสะบั้นเหมือนดังใบไม้ที่หลุดออกจากก้าน เหมือนกับดวงดาวดับสูญ นี่เป็นกลวิธีการเขียนที่เป็นที่นิยมโดยเฉพาะในกลอนที่เล่าถึงความสัมพันธ์ชายหญิง

7.1.2 กลอนไผ่หาหญิงงาม

กลอนไผ่หาหญิงงามเดิมเป็นหัวข้อที่ปรากฏครั้งแรกในคัมภีร์ ซีอจิง (《诗经》) เช่น “กวนจีร์” (《关雎》) “เจียนจยา” (《蒹葭》) “เยี่ยโหยวมันเฉา” (《野有蔓草》) “เถาเยา” (《桃夭》) เป็นต้น ล้วนกล่าวถึงผู้หญิงที่งามทั้งกิริยาและใบหน้า มีคุณลักษณะเหมาะสมเป็นที่หมายปองของชายหนุ่มบัณฑิตที่มีความรู้และคุณธรรม แต่กลอนของฟูเสวียนมิได้มีจุดประสงค์เพื่อการอบรมสั่งสอนหรือสร้างบรรทัดฐานทางสังคมเหมือน ซีอจิง แต่เน้นพรรณนาความงามตามลักษณะกลอนเยี่ยผู้มากกว่า กลอนไผ่หาหญิงงามของฟูเสวียนมีทั้งหมด 5 บท คิดเป็นร้อยละ 20.83 ได้แก่ “อู่ฉู่เกอ” (《吴楚歌》) “เยียนเกอสิงโหยวหนี่วเฟียน” (《艳歌行有女篇》) “เกอ·หวงหวงฝูฉีว” (《歌·煌煌芙蕖》) “หนี่ซือโฉวซือ” (《拟四愁诗》) และ “เยียนเกอสิง·รื่อซู่ตงหนานอีว” (《艳歌行·日出东南隅》)

“อู่ฉู่เกอ” (《吴楚歌》) พรรณนาผู้หญิงที่งดงามเหมือนเทพธิดา ทำให้คนแพ้อันถึงตลอดเวลา “燕人美兮赵女佳, 其室则迕兮限层崖。云为车兮风为马, 玉在山兮兰在野。云无期兮风有止, 思多端兮谁能理?” (สาวงามรัฐเยียนและรัฐเจ้านั้น ที่พักของนางอยู่ใกล้บ้านข้า แต่เหมือนห่างกันราวกับมีภูเขาวางกั้นหลายชั้น นางใช้ก้อนเมฆเป็นพาหนะ อาศัยลมแทนอาชา นางเหมือนหยกงามที่ซ่อนอยู่กลางขุนเขา ดุจกล้วยไม้หอมในป่า ก้อนเมฆมีวันไม่มา

ตามเวลา ลมมีวันหยุดสักครา แต่ข้าไม่อาจหยุดคิดถึงทุกเวลา จะมีใครเข้าใจความรู้สึกนี้) (Guo Maoqian, 1998, p. 1175)

“เกอ · หวงหวงฝูฉี” (《歌 · 煌煌芙蕖》) เล่าถึงผู้ชายคนหนึ่งเก็บดอกบัวริมน้ำ พลันนึกถึงผู้หญิงที่เขาแอบรัก แต่คนที่เขารักนั้นไม่เห็นความดีงามในตัวของเขา สะท้อนถึงการเผาคอยให้ผู้หญิงที่รักหันมาสนใจอย่างโดดเด่นเดียวดาย (Li Fang, 2000, p. 1003)

“เยียนเกอสิงโหยวหนี่ว์เฟียน” (《艳歌行有女篇》) ยกย่องว่าผู้หญิงที่งดงามทั้งใบหน้าและกริยาวาจา คู่ควรกับคู่ครองที่มีคุณธรรมสูงส่ง “徽音冠青云，声响流四方。妙哉英媛德，宜配侯与王” (ชื่อเสียงดีงามเลื่องลือข้ามท้องฟ้า ขจรขจายไปทั่วทิศ งดงามเหลือเกิน กริยาจรรยาของผู้หญิงคนนี้ นางคู่ควรกับเจ้าครองแคว้นหรือกษัตริย์) (Xu Ling, 1999, p. 74)

“เยียนเกอสิง · รื่อซุตงหนานอีร์” (《艳歌行 · 日出东南隅》) บรรยายเรื่องสาวเก็บหมอนนามฉินหลัฟู่ที่ปฏิเสธการเกี้ยวพาราสีของทูตด้วยวาจาและท่าทางที่สุภาพอ่อนโยน

秦氏有好女，自字为罗敷。首戴金翠饰，耳缀明月珠。白素为下裾，丹霞为上襦。一顾倾朝市，再顾国为虚.....遣吏谢贤女，岂可同行车。斯女长跪对，使君言何殊。使君自有妇，贱妾有鄙夫。天地正厥位，愿君改其图 (ตระกูลฉินมีหญิงงามคนหนึ่ง ชื่อว่าหลัฟู่ นางประดับปิ่นหยกทองบนหัว ใส่ต่างหูไข่มุก สวมกระโปรงผ้าไหมสีขาว สวมเสื้อแพรสีแดง ยามเมื่อนางหันหลังมอง คนทั้งราชสำนักและตลาดลัมคริน เมื่อนางหันหลังมองอีกครั้ง ทั้งประเทศหายวับไป ทูตจึงให้เจ้าหน้าที่ไปถามหญิงสาว คนดีผู้นี้ว่า ยอมนั่งรถไปด้วยกันหรือไม่ หญิงสาวคนนั้นคุกเข่าลงตรงหน้า ท่านทูตพูดเช่นนี้ไม่เหมาะสม ท่านทูตเองมีภรรยา ตัวข้าหม่อมมีสามีดាំด้อยฟ้าและดินต่างอยู่ในที่ที่เหมาะสมของมันแล้ว จึงหวังว่าท่านจะเปลี่ยนความคิดเสีย) (Guo Maoqian, 1998, p. 417)

กลอนบทนี้นำเรื่องราวจาก “มั่วซังซัง” (《陌上桑》) มาเล่าใหม่ กล่าวถึงสาวงามฉินหลัฟู่ที่นักการทูตเกี้ยวพาราสี แต่วิธีเล่าเรื่องใน “เยียนเกอสิง · รื่อซุตงหนานอีร์” กลับแตกต่างจาก “มั่วซังซัง” หลายจุด เช่น สีของเสื้อผ้านี้สวมใส่ กลวิธีพรรณนาความงามของฉินหลัฟู่ ผู้เสียนอ้างอิงรูปประโยคบางส่วนจากกลอน “เป่ย์ฟังโหยวเจียเหริน” (《北方有佳人》) โดยเปลี่ยนจาก “一顾倾人城，再顾倾人国” (ยามเมื่อนางหันหลังมอง คนทั้งเมืองลัมคริน เมื่อนางหันหลังมองอีกครั้ง คนทั้งประเทศลัมคริน) เป็น “一顾倾朝市，再顾国为虚” (ยามเมื่อนางหันหลังมอง คนทั้งราชสำนักและตลาดลัมคริน เมื่อนางหันหลังมองอีกครั้ง ทั้งประเทศหายวับไป) เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้เสียนยังเปลี่ยนฉินหลัฟู่ที่ต้นฉบับเดิมกล่าวโต้เถียงกับผู้มีอำนาจและโอ้อวดสามีที่เป็นแม่ทัพใหญ่ด้วยความภาคภูมิใจ ให้กลายเป็นผู้หญิง

ที่กิริยาสุภาพ นอบน้อม และมีสามีที่ฐานะต่ำต้อย เนื้อหาที่ถูกปรับเปลี่ยนไปนั้นสะท้อนมุมมองและจุดยืนของฟูเสวียนที่ยึดมั่นในแนวคิดลัทธิขงจื้อได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ แม้ฟูเสวียนเรียกร้องความไม่เป็นธรรมให้เพศหญิง แต่ก็ยังไม่เห็นด้วยกับฉากที่ชายหนุ่มที่เดินมองฉินหลัวฟูซึ่งแต่งงานแล้วด้วยสายตารักใคร่แบบต้นฉบับเดิม ฟูเสวียนสนับสนุนให้สตรีมีกิริยาวาจาเรียบร้อยและรู้จักถ่อมตนเป็นผู้มีอายุน้อยกว่าสนับสนุนให้สตรีกล้าโต้เถียงอย่างจะฉานเหมือนต้นฉบับเดิม

7.1.3 กลอนสรรเสริญสตรี

กลอนสรรเสริญสตรี มีทั้งหมด 4 บทคิดเป็นร้อยละ 16.67 ของกลอนที่เอ่ยถึงสตรีทั้งหมดของฟูเสวียน ได้แก่ “ชีวหูสิง · ชีวหูจื่อ” (《秋胡行 · 秋胡子》) “ชีวหูสิง · ชีวหูนาลิ่งชือ” (《秋胡行 · 秋胡纳令室》) “ฉินหนี่วชีวสิง” (《秦女休行》) “ชือ · โหยวหนี่วชู่ไต้เซิง” (《诗 · 有女殊代生》) กลอนหัวข้อนี้พูดถึงสตรีธรรมดาที่กล้าหาญ เด็ดเดี่ยว ยึดมั่นในคุณธรรมที่สังคมควรยึดถือเป็นแบบอย่าง ฟูเสวียนต้องการใช้บทกวีเตือนให้ตระหนักถึงคุณค่าของสตรีทั้งต่อประเทศชาติ สังคมและครอบครัว สะกิดให้คิดเปลี่ยนแปลงค่านิยมที่จำกัดบทบาทหน้าที่และกรอบความคิดของผู้หญิง กลอนสรรเสริญสตรีของฟูเสวียนนั้น ส่วนใหญ่ดัดแปลงจากเรื่องเล่าวีรสตรีที่เล่าขานต่อกันมา ได้แก่ ภรรยาของชีวหูจื่อ (秋胡子妻) นางผิง (庞氏) มิได้สร้างสรรค์ขึ้นเองซึ่งสามารถโน้มน้าวให้อ่านคล้อยตามได้มากกว่าและง่ายกว่าการเขียนเนื้อเรื่องใหม่

“ชีวหูสิง · ชีวหูจื่อ” (《秋胡行 · 秋胡子》) และ “ชีวหูสิง · ชีวหูนาลิ่งชือ” (《秋胡行 · 秋胡纳令室》) ล้วนเป็นกลอนแปดที่เล่าเรื่องภรรยาของชีวหูจื่อ ผู้ที่ยอมตายดีกว่าทนอยู่กับสามีที่ไม่ซื่อสัตย์และไร้คุณธรรม บทกลอนสองบทนี้เป็นตัวอย่างคลาสสิกที่นักวิชาการจีนมักใช้เป็นตัวอย่างเมื่อพูดถึงความโดดเด่นด้านการเขียนกลอนสตรีของฟูเสวียน เนื้อหาของกลอนสองบทนี้คล้ายกัน โดยอ้างอิงจากเรื่อง “ภรรยาชีวหูแห่งแคว้นหลู่ผู้รักษาคุณธรรมบริสุทธิ์” (《鲁秋洁妇》) ในหนังสือ *ชีวประวัติสตรีตัวอย่าง ม้วนที่ห้า บทจริยธรรมคุณธรรม* (《列女传 · 卷五 · 节义传》)

จากการเปรียบเทียบกับบทดั้งเดิมกับกลอนที่ฟูเสวียนเขียนทั้งสองบท ผู้วิจัยพบว่ากลอนของฟูเสวียนตัดทอนส่วนที่ตัวบทดั้งเดิมอธิบายสาเหตุว่าภรรยาอับอายถึงขั้นฆ่าตัวตาย อาจสันนิษฐานสาเหตุได้ว่าเรื่องราวในคัมภีร์ดังกล่าวน่าจะเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในสังคมแล้ว ฟูเสวียนจึงมิได้ใส่เนื้อเรื่องตอนที่ภรรยาวิเคราะห้ความประพฤติดของชีวหูจื่อลงไป เพียงแต่บรรยายเหตุการณ์เกี่ยวกับพาราสื่ออย่างละเอียดเท่านั้น

นอกจากนี้ยังสังเกตได้ว่า “ชีวหูสิง · ชีวหูจื่อ” เขียนด้วยกลอนสี่อักษรเช่นเดียวกับคัมภีร์ *ชือจิง* (《诗经》) ซึ่งเป็นกลวิธีการเขียนในยุคที่วรรณกรรมให้ความสำคัญกับการอบรมสั่งสอนคนในสังคม แต่ “ชีวหูสิง · ชีวหูนาลิ่งชือ” เขียนด้วยห้าอักษรตามความนิยมกลอนแปดผู้ซึ่งเน้นการบรรยายเล่าเรื่องอย่างละเอียดด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และด้วยเหตุนี้ผู้เขียนยังเดิม

ความคิดเห็นของผู้เขียนต่อเรื่องดังกล่าวไว้ท้ายกลอนอีกด้วย “彼夫既不淑，此妇亦太刚” (สามีคนนั้นก็ไร้ศีลธรรม ภรรยาคนนี้ก็แข็งเกินไป) (Guo Maoqian, 1998, p. 530) คำพูดประโยคนี้นี้จึงสะท้อนความเสี่ยงเชิงตำหนิและยกย่องของฟูเสวียนในขณะเดียวกัน

กลอน “ฉินหนี่วชีวสิง” (《秦女休行》) เป็นกลอนที่อ้างอิงเนื้อเรื่องจากพงศาวดารราชวงศ์ฮั่นยุคหลัง บทชีวประวัติ ตอนชีวประวัติสตรี (《后汉书·列传·列女传》) และในหนังสือชีวประวัติสตรี (《列女传》) ของหวงฝู่มี (皇甫谧) ที่ถูกอ้างถึงในหนังสือ ธรรมชาติบายพงศาวดารสามก๊ก (《三国志注》) เล่าถึงความกล้าหาญและเข้มแข็งของสะไก้สกุลฝ่งซึ่งมีนามว่าจ้าวเอ้อ (赵娥) จ้าวเอ้อฆ่าศัตรูเพื่อแก้แค้นแทนบิดาและยอมมอบตัวรับโทษประหารเพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ภายหลังได้รับอภัยโทษ ความกล้าหาญของนางได้รับการยกย่องสรรเสริญ ครอบครัวสามีของจ้าวเอ้อก็ได้รับการยกย่องด้วยเช่นกัน

庞氏有烈妇。义声驰雍凉。父母家有重怨。仇人暴且强。虽有男兄弟。志弱不能当。烈女念此痛。丹心为寸伤。外若无意者。内潜思无方。白日入都市。怨家如平常。匿剑藏白刃。一奋寻身僵。身首为之异处。伏尸列肆旁。肉与土合成泥。洒血溅飞梁。猛气上干云霓。仇党失守为披攘。一市称烈义。观者收泪并慨慷。百男何当益。不如一女良。烈女直造县门。云父不幸遭祸殃。今仇身以分裂。虽死情益扬。杀人当伏法。义不苟活隳旧章。县令解印绶。令我伤心不忍听。刑部垂头塞耳。令我吏举不能成。烈著希代之绩。义立无穷之名。夫家同受共祚。子子孙孙咸享其荣。今我作歌咏高风。激扬壮发悲且清。

(สกุลฝ่งมีหญิงผู้กล้าหาญคนหนึ่ง ความชอบธรรมของนางเป็นที่รู้จักในหย่งโจวและเหลียงโจว ครอบครัวบิดามารดามีความแค้นใหญ่หลวง ศัตรูทั้งโหดร้ายและมีอำนาจ แม้จะมีพี่น้องผู้ชายหลายคน แต่ใจไม่กล้าพอที่จะออกมาต่อสู้ เมื่อหญิงผู้กล้าหาญนึกถึงความเจ็บปวดนี้ พลันรู้สึกเหมือนหัวใจถูกเฉือน ภายนอกดูเหมือนคนที่ไม่ได้คิดทำการอะไร แต่ภายในใจแอบคิดวิธีทุกหนทาง รุ่งเช้าเดินทางเข้าเมือง เห็นครอบครัวศัตรูใช้ชีวิตเป็นปกติ นางซ่อนดาบและมิดไว้ เมื่อสบโอกาสจึงเข้าประชิดตัวและฆ่าศัตรูจนตายสิ้น จนหัวและตัวแยกออกจากกัน ศพนอนเรียงอยู่ริมทาง เลือดและดินผสมกันเป็นก้อนโคลน เลือดสาดกระเด็นไปถึงคานเสา พลังความกล้าหาญสูงเสียดฟ้า พวกศัตรูตกใจหนีกระเจิง ผู้คนยกย่องความกล้าหาญของนาง ถ้วนหน้า คนที่เป็นประจักษ์พยานพยายามกลั้มน้ำตาพลาทอดถอนใจ มีลูกชายเป็นร้อยคนแล้วมีประโยชน์อันใด ไม่สู้มีลูกสาวดีดีสักคน หญิงผู้กล้าหาญเดินไปที่ศาลด้วยตนเองพร้อมเล่าถึงบิดาที่โหดร้ายมีภัยถึงตัว วันนี้ได้ฆ่าศัตรูแล้ว

แม้ตนตายแต่ยังภูมิใจที่ทำได้สิ่งถูกต้อง อย่างไรก็ตามเสียการฆ่าคนควรถูกดำเนินคดี ตนเองไม่คิดทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายเพียงเพื่อให้มีชีวิตรอด นายอำเภอยอมลาออกจากตำแหน่งเพราะไม่อาจทนฟังเรื่องแสนเศร้านี้ ขุนนางฝ่ายดำเนินคดีก็หันหน้าอุดหูไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่ บนโลกนี้น้อยนักที่จะมีคนหาญกล้าเช่นนี้ คุณความดีคู่ควรสรรเสริญจวบจนคนรุ่นหลังครอบครัวสามีได้รับผลความดีนี้ด้วย ทำให้รุ่นลูกรุ่นหลานล้วนมีเกียรติ เพราะการกระทำของนาง บัดนี้ยามซ้ำร้องเพลงสรรเสริญ กระตุ้นให้ข้ารู้สึกฮึกเหิมและเศร้าใจ (Guo Maoqian, 1998, pp. 886-887)

กล่าวโดยสรุป กลอนยกย่องสรรเสริญสตรีของฟูเสวียนมีจุดเด่น 2 ประการ ที่ทำให้เป็นที่พูดถึงในบทความต่าง ๆ ประการแรกคือฟูเสวียนเลือกเรื่องเล่าตำนานที่สะท้อนปัญหาสังคมยุคราชวงศ์เว่ย-จิ้น เช่น ชิวหูและภรรยาแต่งงานได้เพียงไม่กี่วัน สามีก็ต้องไปทำงานต่างเมืองนานหลายปีจนทำให้ทั้งสองจำหน้ากันไม่ได้ สะท้อนความทุกข์ของสตรีที่ชีวิตถูกจำกัดในเรือน ไม่สามารถติดตามสามีไปใช้ชีวิตต่างเมือง ชิวหูแม้แต่งงานแล้วแต่ยังเกี่ยวพาราสีหญิงสาวริมทางให้นั่งรถไปด้วยกัน ชี้ให้เห็นปัญหาผู้ชายที่แต่งงานแล้วและไม่มีการอยู่อาศัยมักพร้อมมีความรักใหม่เสมอ เนื้อเรื่องโบราณเหล่านี้ล้วนสะท้อนปัญหาในยุคหนึ่งที่ยังคงเกิดเหมือนเดิม (เรื่องราวเช่นนี้สะท้อนให้เห็นผ่านกลอนหัวข้อคิดถึงภรรยาและชีวิตสมรสของฟูเสวียนด้วยเช่นกัน)

เรื่องของนางผิงที่บุพการีถูกผู้มีอิทธิพลฆ่าตาย แต่พี่ชายน้องชายของนางไม่มีความกล้ามากเทียบเท่านาง ก็สอดคล้องกับกระแสการเมืองในช่วงปลายราชวงศ์เว่ยถึงต้นราชวงศ์จิ้นที่อันตรายถึงชีวิต ทุกครอบครัวที่เป็นผู้เสียหายนับต้องการผู้กล้ามาปลดปล่อยความคับแค้นใจนี้ ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง ประการที่สองคือกลวิธีการเขียนในกลอนหัวข้อนี้เผยให้เห็นผู้หญิงที่มีสติปัญญา เด็ดเดี่ยวและหาญกล้า ซึ่งแตกต่างจากกลอนหัวข้ออื่น ๆ ที่เน้นพรรณนาสตรีที่โศกเศร้า อ่อนโยนหรือถูกกดขี่รังแก ฟูเสวียนต้องการชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงมีคุณค่าและความสำคัญต่อครอบครัวหรือสังคมไม่น้อยกว่าผู้ชาย เขาเชื่อว่าสตรีและบุรุษมีบทบาทหน้าที่ในสังคมไม่เหมือนกัน คนที่ทำหน้าที่ของตนเองอย่างสมบูรณ์ควรได้รับการให้เกียรติเท่าเทียมกัน นอกจากเรื่องราววีรสตรีแล้ว ผู้วิจัยจัดกลอน “ชื่อ · โหยวหนี่วู้ชู่ได้ซิง” (《诗·有女殊代生》) เป็นกลอนหมวดยกย่องสตรีเช่นเดียวกัน เนื่องจากกลอนบทนี้มีเนื้อหาและวิธีเขียนคล้ายคัมภีร์ชื่อจิง ที่นิยมเขียนสรรเสริญจริยธรรมที่สตรีพึงยึดถือเป็นแบบอย่าง

7.1.4 กลอนคิดถึงภรรยา

กลอนคิดถึงภรรยาของฟูเสวียนบางส่วนมีเอกลักษณ์แตกต่างจากนักเขียนยุคเดียวกัน กลอนคิดถึงภรรยาทั่วไปของกวีในยุคหนึ่งแท้จริงแล้วมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความพึงพอใจให้ผู้ชายที่พบเจอความยากลำบากในที่ห่างไกล จึงจินตนาการถึงภรรยาที่บ้านว่าจะคิดถึงตนเอง

เพียงใด เป็นจินตนาการที่ใช้ลอบโยนผู้เขียนเอง มักสื่อความคิดถึงด้วยการแสดงออกเชิงภาพพจน์ เช่น ผมหงอกขาว ร่างกายซูบผอม ความเหินห่าง เสียงนกร้อง ยามสายัณห์ เป็นต้น ภาพพจน์เหล่านี้เป็นรูปแบบการเขียนที่นักเขียนชายมักพรรณนาภรรยาที่คิดถึงตน แต่กลอนคิดถึงของฟูเสวียนนั้นยังแทรกเสริมมุมมองผู้หญิงที่ต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบากเมื่อขาดผู้นำครอบครัว ฟูเสวียนชี้ให้เห็นว่าสังคมควรให้ความสำคัญต่อกลุ่มสตรีเหล่านี้มากกว่าเป็นเพียงเครื่องมือแสดงความคิดถึงบ้านเกิดของนักเขียนชาย

กลอนคิดถึงภรรยาของฟูเสวียนมีทั้งหมด 4 บท คิดเป็นร้อยละ 16.67 ได้แก่ “เจาสื่อเพียน” (《朝时篇》) “ชีวหลานเพียน” (《秋兰篇》) “ชิงชิงเหอเปียนเฉาเพียน” (《青青河边草篇》) และกลอนรวม (《杂言诗》)

กลอน “เจาสื่อเพียน” (《朝时篇》) พรรณนาความคิดถึงของผู้เป็นภรรยาโดยใช้น้ำเสียงและมุมมองของผู้หญิงในยุคนั้นที่ต้องเฝ้าคอยในห้องของตนเองเพียงลำพัง นอกจากฟูเสวียนจะใช้สัญลักษณ์แบบเดิมที่เขานิยมเช่น “หูและเยว่” (胡越) “ดาวเซินและดาวเฉิน” (参辰) “ร่างและเงา” (身影) ยังใช้ปฏิปจน์มาประกอบ ได้แก่ เรื่องราวของนางถุซันชือ (涂山氏) ในกลอน “ไคเก้อ” (《采葛》) จากคัมภีร์ ชือจิง นอกจากนี้ ผู้เขียนยังหยิบยกสิ่งของใกล้ตัวผู้หญิงมาเสริม เช่น ผ้าแพร เตียนนอน เครื่องดนตรีพิณ อาศัยภาพสิ่งของเหล่านี้คร่ำครวญชะตาภรรยาที่รอคอยสามีกลับมา

昭昭朝时日，皎皎晨明月。十五入君门，一别终华发。同心忽异离，
旷若胡与越。胡越有会时，参辰辽且阔。形影虽仿佛，音声寂无达。
纤弦感促柱，触之哀声发。情思如循环，忧来不可遏。涂山有馀恨，
诗人咏采葛。蜻蛚吟床下，回风起幽咽。春荣随露落，芙蓉生木末。
自伤命不遇，良辰永乖别。已尔可奈何，譬如纨素裂。孤雌翔故巢，
流星光景绝。魂神驰万里，甘心要同穴 (ดวงอาทิตย์ที่เรืองรองยามเช้า
ดวงจันทร์ที่สุกสว่างยามค่ำ อายุ 15 แต่งกับท่าน แต่พอจากกัน ผมพลัน
หงอกขาวดูคนชรา มีใจผูกกันแต่พลันต้องลาจาก ห่างไกลเหมือนหูกับเยว่
หูกับเยว่ยังมีโอกาสได้เจอกัน ระยะห่างของดาวเซินและดาวเฉินนั้นห่างไกล
และอ้างว้าง ร่างและเงาเลือนรางจากกัน เสียงพูดนั้นไม่อาจส่งไปถึง ขำรด
สายพิณให้แน่นขึ้น เพื่อตีเพลงที่แสนเศร้า ใจคิดถึงวนเวียน ความทุกข์
ถ้าโถมไม่ขาดสาย เหมือนนางถุซันชือที่รอคอยต้าอู๋ (大禹) ด้วยความทุกข์⁴

⁴ นางถุซันชือ (涂山氏) คือภรรยาของต้าอู๋ ตามตำนานกล่าวว่าหลังจากที่ต้าอู๋แต่งงานกับนางถุซันชือ ได้คืนเดียวก็จากบ้านไปแก้ไขปัญหาน้ำท่วมตามบัญชาของต้าซุ่น (大舜)

เหมือนนักगीที่พำร้องบท “เด็ดกวาวเครือขาว”⁵ อาภาศวันนีเห็นบนหนาว
จิ้งหรีดระงมร้องไต่เตี้ยง สายลมเหน็บหนาวพัดวนรอบห้องนอนของฉันทัน
ดอกไม้ของฤดูใบไม้ผลิร่วงหล่นตามหยาดน้ำค้าง ดอกบัวผลิบานบนยอด
ต้นไม้ เสร้าใจที่ตนเองชะตาชอกช้า มีวาสนาดีแต่ต้องพรากจากท่านไปชั่วชีวิต
ช่างเถอะเป็นเช่นนี้แล้วจะทำเช่นใด ดังเหมือนผ้าแพรไหมถูกฉีกขาด
นกตัวเมียบินเฝ้ารังเพียงลำพัง ภาพดาวตกเรืองรองดงามยิ่ง ดุจดวงใจและ
จิตวิญญาณอันทะยานข้ามฟ้าหมื่นลี้ ขอเพียงร่วมฝังหลุมเดียวกับท่าน)
(Xu Ling, 1999, p. 75)

กลอน “ชีวหลานเพียน” (《秋兰篇》) ดอกไม้ที่ชื่อชีวหลาน (秋兰) หมายถึง
กล้วยไม้สีทอง สามารถอ้างอิงได้ถึงกลอนของชีวีหยวน (屈原) อาทิ “เซ้าซือมีง” (《楚辞·
九歌·少司命》) “หลีเซา” (《离骚》) เป็นกล้วยไม้ที่ผลิบานในฤดูใบไม้ร่วงส่งกลิ่นหอมจาง ๆ
ขจรขจาย เปรียบเปรยถึงปณิธานหรือการยืนหยัดสู้บางสิ่งด้วยใจที่สูงส่งและบริสุทธิ์
นักเขียนยุคหลังนำมาใช้เปรียบเปรยความรักที่มีต่อคนรักที่อยู่ห่างไกล “秋兰荫玉池，池水且
芳香。芙蓉随风发，中有双鸳鸯。双鱼自涌濯，两鸟时回翔。君其历九秋，与妾同衣裳”
(กล้วยไม้สีทองขึ้นริมสระน้ำที่งดงาม น้ำในสระทั้งใสและกลิ่นรัญจวน ดอกบัวผลิบานตามสายลม
กลางหมู่บัวมีเปิดแมนดารินคู่หนึ่ง ปลาคู่กระโดดขึ้นเหนือน้ำ นกคู่บินวนบนท้องฟ้า หวังว่า
ท่านแม่วางเลขาจะมาแก้ฤดูใบไม้ร่วง แต่ก็ยังสวมเสื้อคู่เช่นเดียวกับฉัน) (Xu Ling, 1999, p. 77)

กลอน “ชิงชิงเหอเปียนเฉาเพียน” (《青青河边草篇》) เป็นกลอนย่นผู้ประพันธ์
เลียนแบบกลอนอันย่นผู้ชื่อ “อิ่นหม่าจิ้งเจิงคุสึง” (《饮马长城窟行》) และยังคงเนื้อเรื่อง
จากตัวบทดั้งเดิมที่พูดถึงหญิงสาวคิดถึงสามีที่เดินทางไกล กล่าวคือบทดั้งเดิมเน้นเล่าถึง
นักเดินทางที่ผ่านหมู่บ้านหญิงสาวและปลาที่ใส่จดหมายของสามีมาให้ ส่วนบทเลียนแบบของ
ฟูเสวียนเน้นพรรณนากระบวนการทางความคิดของผู้เป็นภรรยามากกว่าการบรรยายเล่าเรื่อง

青青河边草，悠悠万里道。划生(草生)在春时，远道还有期。春至草
不生，期尽欢无声。感物怀思心，梦想发中情。梦君如鸳鸯，比翼云
间翔。既觉寂无见，旷如参与商。梦君结同心，比翼游北林。既觉
寂无见……生存无会期，要君黄泉下 (หญ้าเขียวริมฝั่งแม่น้ำ หนทาง
ไกลหมื่นลี้ ต้นหญ้างอกในฤดูใบไม้ผลิ เช่นนั้นหนทางยาวไกลยังมีความหวัง
ท่านหวานกลับมา หากฤดูใบไม้ผลิต้นหญ้าไม่งอกขึ้น กำหนดเวลาจบลง
ความสุขหมดสิ้นเหลือเพียงความเจ็บเหงา มองเห็นสิ่งใดใดก็ทำให้ใจคิดถึง

⁵ เป็นบทกลอนจากคัมภีร์ ชีวจิง เล่าถึงความคิดถึงหญิงสาวที่เด็ดกวาวเครือขาวที่เคยพบเจอ เพียงไม่เจอ
หน้าเธอหนึ่งวันก็ยาวนานเหมือนสามเดือน สามฤดู สามปี

ทำได้เพียงแสดงความหวังหาในความฝัน ฝันเห็นท่านเหมือนเปิดแมนดาริน
บินเคียงคู่กันกลางเมฆา ตื่นมากลับพบแต่ความเจียบงันไม่มีท่านเคียงข้าง
เราห่างกันเหมือนดาวซัง⁶และดาวเซิน ในความฝันท่านและฉันรักใคร่กัน
โอบยบินเคียงคู่พาเหนือไปด้วยกัน ตื่นมากลับพบแต่ความเจียบงันไม่มีท่าน
เคียงข้าง ซีฟนี้ไม่อาจหวังกลับมาเคียงคู่ ขอพานพบเคียงคู่ในปรโลก)

(Xu Ling, 1999, p. 72)

จากการวิเคราะห์บทกลอนในหัวข้อต่าง ๆ ข้างต้น ผู้วิจัยพบว่ากลอนของฟูเสวียน
ในแต่ละหัวข้อจะมีลักษณะการนำเสนอที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น ความทุกข์จากความคิดถึง
ฟูเสวียนเน้นพรรณนากระบวนการทางความคิดของผู้เป็นภรรยา สะท้อนความทุกข์ที่ไม่อาจ
ครองคู่ แสดงออกผ่านปฏิรูปพจน์และสัญลักษณ์ ฟูเสวียนให้ความสำคัญกับหัวข้อนี้อย่างมาก
เพราะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปในสังคมยุคนั้น การตีความจึงมิได้เน้นพรรณนา
ความรู้สึกของภรรยา แต่สะท้อนข้อเท็จจริงว่าท่ามกลางยุคที่หน้าที่การงานของสามีขึ้นอยู่กับ
ความขัดแย้งภายในระหว่างกลุ่มอำนาจ อาจถูกกลั่นแกล้งจนถูกลดขั้นหรือปลดออกจากงาน
ถูกส่งย้ายไปประจำแดนไกล สถานการณ์เหล่านี้ล้วนเพิ่มภาระให้ผู้เป็นภรรยาที่ทำหน้าที่
บริหารครอบครัวทั้งด้านการเงิน การแบกรับความเครียดจากสามีที่ประสบความล้มเหลว
การต่อสู้ลำพังในกรณีที่สามีต้องไปทำงานต่างเมือง ทั้งเป็นห่วงความปลอดภัยของสามีและ
ยังเป็นกังวลด้วยกลัวสามีจะมีคนรักใหม่ เป็นต้น กลอนของฟูเสวียนเขียนถึงสถานการณ์
ตกที่นั่งลำบากของภรรยาเหล่านี้โดยตอกย้ำข้อเท็จจริงว่าผู้หญิงไม่มีสิทธิใดใดกระทั่งสิทธิ
ในการแสดงความรู้สึกของตนเอง ดังเห็นได้จากกลอน “ซีฉางอันสิง” (《西长安行》) (Xu Ling,
1999, p. 78) ที่ผู้เป็นภรรยาแม้ในใจคับแค้นเพียงใดก็ยังถูกจริยธรรมสตรีตีกรอบจนไม่อาจ
เป็นฝ่ายบอกเลิกหรือทำลายข้าวของให้สะใจเหมือนเช่นกลอนต้นฉบับได้ ด้วยเพราะสตรี
ในยุคนั้นถูกสอนให้เป็นเหมือนตะไคร้ที่เกาะหิน เป็นเหมือนจอกแทนที่ต้องพึ่งน้ำเพื่อมีชีวิตอยู่
ต่อไป ความรู้สึกที่ถูกกดตัน กดขี่และไร้ที่พึ่งเช่นนี้สะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตของผู้หญิงในยุค
ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

นอกจากการถ่ายทอดเรื่องราวสตรีผ่านมุมมองของผู้หญิงแล้ว สิ่งที่ทำให้บทกลอน
ของฟูเสวียนแตกต่างจากกลอนสตรีของนักเขียนในยุคเดียวกัน คือทัศนคติที่สนับสนุน
ความเท่าเทียมทางเพศในด้านคุณธรรมและบทบาทหน้าที่ในสังคม ฟูเสวียนแสดงความเห็นที่
ชัดเจนตามหลักการขงจื้อว่า สังคมที่เป็นระเบียบอันจะนำความสงบสุขมาสู่ทุกคนนั้นคือสังคม
ที่ทุกคนทำตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง

⁶ ดาวซัง (商星) คืออีกชื่อหนึ่งของดาวเซิน (辰星) หมายถึงกลุ่มดาวหัวใจของระบบดาวนักษัตรจีน ซึ่งคือ
กลุ่มดาวแมงป่อง หนึ่งใน 88 กลุ่มดาวสากล ดาวทั้งสองดวงอยู่ห่างกันสุดขีด ในกลอนของฟูเสวียนนิยมใช้เปรียบเทียบ
ความสัมพันธ์และระยะทาง

7.2 ปัจจัยต่อการเขียนวรรณกรรมของฟูเสวียน

7.2.1 สภาพสังคมในยุคราชวงศ์เว่ย - จิ้น

ปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงปลายราชวงศ์ฮั่นจนถึงราชวงศ์จิ้นตะวันตกส่งผลโดยตรงต่อแนวคิดและชีวิตของกลุ่มปัญญาชนในสังคม อาทิ เหตุการณ์ “หายนะแห่งคณะอภิชน (党锢之祸)⁷” กลุ่มอำนาจแบ่งแยกดินแดน (割据势力) ในช่วงปลายราชวงศ์ฮั่น สงครามระหว่างเฉาเซา (曹操) หลิวเป่ย์ (刘备) และซุนเจีวียน (孙权) ในยุคสามก๊ก การแย่งชิงอำนาจในราชสำนักเว่ยระหว่างเฉาสว่าง (曹爽) กับซือหม่าอี้ (司马懿) เป็นต้น

ความอยุติธรรมและภัยอันตรายรอบตัวปัญญาชนกระตุ้นให้แนวคิดอภิปรัชญาได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น กระแสนิยมดังกล่าวส่งผลให้ค่านิยมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงจากจิตวิญญาณเพื่อสร้างคุณูปการ (事功精神) เป็นจิตวิญญาณที่ต้องการใช้แนวคิดอภิปรัชญา นำพาความเจ็บปวดทางจิตใจหลีกเลี่ยงจากโลกความเป็นจริง (避世精神) แม้การเปลี่ยนแปลงทางแนวคิดเป็นกระบวนการปกป้องสภาพจิตใจของมนุษย์หนทางหนึ่ง แต่แนวคิดหลีกเลี่ยงจากโลกความเป็นจริงนี้สร้างผลเสียต่อการพัฒนาระดับสังคมและประเทศอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น ปัญญาชนในยุคราชวงศ์เว่ย-จิ้นอาศัยการแสดงออกเชิงอภิปรัชญาให้ได้มาซึ่งหน้าที่การงานในราชการ

ผู้วิจัยเชื่อว่าสภาพสังคมภายใต้กระแสนิยมเช่นนี้เอง ที่เป็นแรงผลักดันให้ฟูเสวียนยึดมั่นในแนวคิดลัทธิขงจื้อและพยายามนำเสนอสู่สังคมให้ปัญญาชนตื่นรู้ แนวคิดขงจื้อในฉบับของฟูเสวียนสะท้อนอย่างชัดเจนใน ฟูจื่อ เขาหยิบยกตัวอย่างในประวัติศาสตร์มาพัฒนาแนวคิดการปกครองประเทศ เสนอนโยบายการบริหารประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น การเกษตร การออกกฎหมาย เสนอหลักคุณธรรมที่ขุนนางพึงมี เป็นต้น แนวคิดดังกล่าวยังสะท้อนผ่านงานเขียนวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ อีกด้วย ดังนั้นกลอนสตรีของฟูเสวียนไม่ได้มีคุณค่าเพียง “ชานาญการเขียนสัมพันธ์ชายหญิง (善言儿女)” และการเล่นคำเพียงเท่านั้น แต่เป็นการตกผลึกจากประเด็นสถานะสตรีในสังคม วิพากษ์ปัญหาเหล่านั้นผ่านบทกวี กระทั่งนำเสนอแนวทางสู่การแก้ปัญหา เนื่องจากช่วงต้นราชวงศ์จิ้นนั้น เกิดค่านิยมที่บัณฑิตพยายามแสดงออกถึงการปล่อยวางไม่ตั้งใจทำงาน จนมาถึงช่วงคนเริ่มขาดที่พึ่งทางจิตใจ กินเหล้าเคล้านารี ภาระในครอบครัวทั้งหมดจึงตกเป็นของผู้เป็นภรรยา ท่ามกลางความเหลวแหลกนี้ สตรีเป็นคนแบกรับชะตากรรมของครอบครัวไว้ ในขณะที่เดียวกัน สตรียังต้องเก็บกดความรู้สึกของตนเองไว้ภายในเพื่อเป็นสตรีที่ดีตามหลักจริยธรรมของขงจื้อ แบกรับความทุกข์ที่ถูกสามีละเลยหรือนอกใจ แม้ฟูเสวียนเห็นด้วยว่าภรรยาที่ดีควรเชื่อฟังสามี แต่เขาก็สนับสนุนให้สามีปฏิบัติต่อภรรยาอย่างให้เกียรติเช่นกัน

⁷ แปลโดย รศ.วรศักดิ์ มหัทธโนบล

7.2.2 ทศนคติต่อผู้หญิง

ทศนคติต่อบทบาทเพศหญิงของฟูเสวียนสามารถศึกษาวิเคราะห์ได้จากการศึกษา *ฟูจื่อ* และงานเขียนเชิงวรรณกรรม ฟูเสวียนยึดแนวคิดลัทธิขงจื๊อเป็นหลัก เนื่องจากฟูเสวียนเชื่อว่าแนวคิดลัทธิขงจื๊อเป็นหลักคุณธรรมที่สอนให้คนในแต่ละบทบาททำหน้าที่ของตนเอง เป็นแนวคิดที่จะสร้างความมั่นคงให้ประเทศชาติได้ ฟูเสวียนเชื่อว่าทุกคนในสังคมล้วนมีหน้าที่ของตนเอง มิได้มีใครสำคัญมากกว่าใคร ทำให้เขายอมรับคุณค่าของสตรีต่อสังคม ผู้วิจัยแบ่งแนวคิดขงจื๊อของฟูเสวียนเป็น 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก ฟูเสวียนเชื่อว่าหลักคุณธรรมสำคัญที่ทุกคนควรยึดถือคือ “เมตตา” (仁) ทุกคนจึงควรเอาใจเขามาใส่ใจเรา (推己及人) และทบทวนตนเอง (内省) อยู่เสมอ การเอาใจเขามาใส่ใจเราเริ่มต้นจากการพินิจทบทวนตนเอง เมื่อตนคิดอย่างรอบคอบรอบด้านแล้วก็จะสามารถเข้าใจกระบวนการความคิดและอารมณ์ของคนอื่น ๆ ได้ เช่น หากเราไม่ต้องการให้คนอื่นทำเช่นนั้นกับเรา เราก็ไม่ควรทำเช่นนั้นต่อผู้อื่น (己所不欲，勿施于人) ซึ่งสอนให้เราละความเห็นแก่ตัว หากตนเองมีความรับผิดชอบต่อภรรยาและลูกหลาน ก็จะเข้าใจว่าการเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือขุนนางที่เปรียบดังพ่อแม่ของประชาชนนั้นควรปฏิบัติตนอย่างไร ฟูเสวียนเชื่อว่า “เมตตา” คือคุณธรรมพื้นฐานที่เชื่อมโยงสู่ความปรองดองในระดับครอบครัว สังคม จนถึงประเทศชาติ การจะมีเมตตาได้นั้นไม่เพียงต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ยังต้องรู้จักใส่ใจ เห็นใจ และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น แนวคิดนี้สะท้อนออกมาอย่างเด่นชัดในกลอนคิดถึงภรรยาหรือกลอนตัดพ้อของฟูเสวียน ที่เล่าชะตาชีวิตของภรรยาขณะที่สามีออกเดินทางไกลไปทำงาน ในขณะเดียวกันฟูเสวียนเล่าเรื่องสามีนอกใจภรรยาในกลอนหลายบทซึ่งนับว่าผู้เป็นสามีนั้นขาดความเมตตาและความรับผิดชอบ

ประการที่สอง ความซื่อสัตย์คือคุณธรรมที่ต่อยอดจากพื้นฐานของความเมตตา ฟูเสวียนเรียกร้องให้หญิงและชายต้องมีความซื่อสัตย์ต่อกัน ยิ่งเน้นว่า “夫以信遇其妻，则妇以信顺其夫” (สามีนั้นควรปฏิบัติต่อภรรยาด้วยความจริงใจ เมื่อเป็นเช่นนั้นภรรยาก็จะเชื่อและเคารพสามี) (Fu Xuan & Liu Zhili, 2010, p. 32) ดังเช่นภรรยาของชีวหูที่ยอมตายดีกว่ามีชีวิตร่วมกับสามีที่ใช้เงินทองเกี่ยวพาราสีหญิงสาวตามถนน ชิวหูไม่ซื่อสัตย์ต่อภรรยา ภรรยาจึงไม่เคารพนับถือสามี และดังเช่นฉินหลัวฟูที่ปฏิเสธขุนนางยศสูงที่เชื้อเชิญสตรีแต่งงานแล้วขึ้นรถม้า ความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐานของการมีคู่ครอง แม้ผู้ชายจะมีตำแหน่งหน้าที่สูงหรือมีหน้ามีตาในสังคม ก็ไม่อาจเป็นเหตุผลที่ทำให้สามีทรยศความไว้วางใจของภรรยาได้

ประการที่สาม งานเขียนของฟูเสวียนยกความสำคัญของสตรีในครอบครัวซึ่งสะท้อนผ่านการคัดสรรคำ “九日养亲，一日饿之，岂得言孝？饱多饥少，固非孝乎？穀马十日，一日饿之，马肥不损，于义无伤，不可同之一日饿母也” (เลี้ยงบุพการีเก้าวัน ทำให้พ่อแม่หิวหนึ่งวัน เช่นนี้จะเรียกกตัญญูได้อย่างไร มีวันอิ่มเยอะ มีวันหิวน้อย ก็ไม่ถือว่ากตัญญูแล้ว หรือป้อนอาหารม้าสิบวัน ปล่อยให้มันหิวหนึ่งวัน ม้ายังอ้วนพลีไม่ผอมชুব แบบนั้นไม่ผิดหลัก

คุณธรรม แต่ไม่สามารถเอามาเปรียบกับการปล่อยให้มารดาหิวหนึ่งวันได้) (Fu Xuan & Liu Zhili, 2010, p. 139) เมื่อถูกประเด็นความกตัญญู ฟุเสวียนเลือกใช้คำว่า “มารดา” ในประโยคสุดท้ายเป็นตัวแทนของบุพการี สะท้อนให้เห็นว่าฟุเสวียนให้ความสำคัญต่อบทบาทผู้หญิงในครอบครัว

นอกจากนี้ ฟุเสวียนเห็นว่าภรรยายังมีบทบาทในการตรวจสอบพฤติกรรมของสามีเช่นกัน “割地利己，天下仇之；推心及物，天下归之；以信接人，天下信之；不以信接人，妻子疑之。见疑妻子，难以事君。君子修身居位，非利名也，在乎仁义” (ใครทำให้ส่วนรวมเสียหายเพื่อได้ประโยชน์ส่วนตน คนใดหลักก็โกรธแค้นคนนั้น ใครที่คอยคิดเพื่อส่วนรวมเสมอ คนใดหลักก็เป็นของคณนั้น ใครคบคนด้วยความซื่อสัตย์ คนใดหลักก็เชื่อถือคณนั้น ใครไม่คบคนด้วยความซื่อสัตย์ กระทั่งภรรยาและบุตรก็จะแวงเขา คนที่ถูกภรรยาและลูกแวง ยากจะได้โอกาสรับใช้ผู้นำ) (Fu Xuan & Liu Zhili, 2010, p. 148) ประโยคนี้สะท้อนให้เห็นเจตนาของฟุเสวียนว่า มิใช่ภรรยาต้องเชื่อฟังและทำตามสามีเพียงเท่านั้น แต่สามีก็ต้องซื่อสัตย์และมีคุณธรรมเพื่อให้ภรรยาเชื่อถือ เพราะเมื่อเชื่อมั่นในสามี ภรรยาจึงจะดูแลสามีและบ้านเรือนได้อย่างสบายใจ ความสัมพันธ์ของสามีภรรยาจึงควรปฏิบัติต่อกันอย่างให้เกียรติและเท่าเทียม

8. การอภิปรายผลการศึกษา

8.1 เอกลักษณะของวรรณกรรมหัวข้อสตรี

จากการศึกษาเอกลักษณะของวรรณกรรมกลอนหัวข้อสตรีของฟุเสวียน ผู้วิจัยพบว่าการกลอนหัวข้อสตรีของฟุเสวียนมีเอกลักษณะโดดเด่น 2 ประการ

ประการแรก ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับถังชา (Tang Sha, 2005, p. 58) และหวังจยาเซิ่ง (Wang Jiasheng, 2006, p. 57) ที่ชี้ว่ากลอนสตรีในยุคโบราณส่วนใหญ่เขียนด้วยมุมมองภาวีสัยเพียงอย่างเดียว แตกต่างจากกลอนของฟุเสวียนที่ทั้งสามารถเล่าเหตุการณ์ในมุมมองภาวีสัยและแสดงความรู้สึกเห็นใจต่อชะตาชีวิตของสตรีมุมมองอัตวิสัยได้ กลอนสตรีของฟุเสวียนเรียกร้องการปฏิบัติต่อสตรีอย่างเท่าเทียม ดึงจิตสำนึกคนในสังคมให้หันมาใส่ใจความรู้สึกและคุณภาพชีวิตของสตรี เขาบรรยายภาพผู้หญิงที่ทุกข์แสนสาหัสเพราะหมดสิ้นหนทางอย่างสมจริง ซึ่งงานเขียนลักษณะนี้นับเป็นมุมมองใหม่ที่เกิดขึ้นในยุคราชวงศ์เว่ย-จิ้น เพราะยังไม่พบการเขียนในลักษณะเดียวกันจากกลุ่มนักเขียนในยุคก่อนหน้าหรือยุคเดียวกัน แนวคิดนี้สะท้อนผ่านการเขียนของฟุเสวียนในสองรูปแบบ คือ 1) การเขียนพรรณนาความทุกข์เศร้าของสตรีโดยตรง ส่วนใหญ่ปรากฏในหัวข้อชีวิตสมรส คิดถึงภรรยา และคุณค่าต่อสังคม เช่น การบรรยายภาพรวมของชีวิตสตรีที่ตั้งแต่เกิดจนแต่งงานผ่านกลอน “อวิจิงสิง · ชูเซียงเพียน” ตีแผ่คำนิยามต่อคำสตรีที่ฝังรากลึกในครอบครัวชาวจีน การบรรยายความกังวลของหญิงสาวในวันวิวาห์ผ่านกลอน “หมิงเยว่เพียน” 2) การเขียนสรรเสริญสตรีที่

เป็นที่ยกย่องในตำนานหรือประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่ปรากฏในกลอนหัวข้อสรรเสริญสตรีและไผ่หาหญิงงาม เช่น ภรรยาชีวหู นางผิง รวมถึงการเขียนยกย่องสตรีที่มีคุณธรรมจรรยาตามเช่นใน “เยียนเกอสิงโหว่หวี่เพียน”

ประการที่สอง กลวิธีการเขียนที่เป็นเอกลักษณ์ของฟูเสวียน คือ การใช้ปฏิรูปพจน์อ้างอิงประวัติศาสตร์และวรรณกรรมคนรุ่นก่อน การหยิบยกเรื่องราวในตำนานหรือประวัติศาสตร์มาเล่าใหม่เป็นกลวิธีที่ฟูเสวียนใช้เขียนในกลอนสตรีที่มีชื่อเสียงหลายบท เช่น “ฉินหนีวี่ชิวสิง” ที่เล่าเรื่องสตรีหาญกล้าผู้แก้แค้นแทนครอบครัว กลอน “ชีวหูสิง” ทั้งสองบทที่เล่าเรื่องภรรยาชีวหูที่ยืนหยัดในความบริสุทธิ์ทางจริยธรรมของตน กลอน “เยียนเกอสิง · รือซุตงหนานอีวี่” ที่เล่าเรื่องฉินหลัฟู่ผู้กล้าปฏิเสธรการเชื้อเชิญจากผู้มีอำนาจ ในขณะเดียวกัน ฟูเสวียนก็นิยมเลียนแบบลักษณะการเขียนของนักเขียนรุ่นก่อน เช่น การลอกเลียนรูปประโยคจากกลอน “เปยฟิงโหว่จยาเหริน” การเลือกใช้ดอกกล้วยไม้สีทองซึ่งเป็นเอกลักษณ์การเขียนชีวีหยาวน นอกจากนี้ ฟูเสวียนยังเขียนกลอนให้สอดคล้องกับรูปแบบ เช่น กลอนเยวี่ผู้เขียนบรรยายเรื่องราวเป็นฉากตอน กลอนสี่พยางค์ซึ่งมีต้นกำเนิดจากคัมภีร์ ชือจิง จะไม่เน้นการบรรยายเรื่องราวแต่เน้นเขียนด้วยน้ำเสียงเชิงกล่อมเกลาสั่งสอน การเขียนประโยคแบบฉู่ฉื่อ (楚辞) ในกลอนที่เน้นพรรณนาอารมณ์ความรู้สึกในจังหวะดนตรี เป็นต้น กลวิธีการเขียนที่อ้างอิงเนื้อหาและรูปแบบจากคนรุ่นก่อนในประวัติศาสตร์นั้นสะท้อนให้เห็นว่าฟูเสวียนมีความรู้กว้างกระทั่งสามารถหยิบใช้ได้เหมาะสม

8.2 แนวคิดลัทธิขงจื๊อที่สะท้อนผ่านวรรณกรรมของฟูเสวียน

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าฟูเสวียนสนับสนุนให้ใช้แนวคิดลัทธิขงจื๊อเพื่อแก้ไขสภาพสังคมในยุคราชวงศ์เว่ย-จิ้น ลดความขัดแย้งในราชสำนัก ต่อด้านกระแสนิยมของแนวคิดอภิปรัชญาที่ส่งผลกระทบต่อนักคิดในการทำงานของขุนนาง ฟูเสวียนเชื่อมั่นว่าลัทธิขงจื๊อคือแนวคิดที่ทำให้สังคมให้สงบสุขได้ด้วยการเลือกใช้คนที่เหมาะสมในหน้าที่ที่เหมาะสม จึงเป็นปรัชญาความคิดที่เหล่านักคิดควรใช้ประกอบการสอบเข้ารับราชการ ผู้คนในสังคมควรยึดถือและทำตามหน้าที่ของตน อย่างไรก็ตาม แนวคิดขงจื๊อที่ฟูเสวียนยอมรับนั้น ไม่ใช่แนวคิดที่ยึดหลักตามหลักปรัชญาดั้งเดิมตั้งแต่ยุคสั่นตสาร์ท แต่เป็นแนวคิดขงจื๊อที่ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมต่อสภาพสังคม ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของจวงซุหรง (Zhuang Shurong, 2014, pp. 55-59) ที่เชื่อว่าฟูเสวียนไม่ยอมรับแนวคิดอภิปรัชญา แต่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับหลิวชุนซิน (Liu Chunxin, 2010, pp. 87-90) ที่ระบุว่าฟูเสวียนศึกษาข้อดีจากกระแสนิยมอภิปรัชญา ลัทธิเต๋า และศาสนาพุทธซึ่งเป็นที่นิยมในขณะนั้น แล้วนำมาพัฒนาจุดอ่อนของแนวคิดลัทธิขงจื๊อ ทำให้ยืดหยุ่นและมีความเป็นมนุษย์มากขึ้น ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับเอกลักษณ์ทางแนวคิดนี้สะท้อนผ่านการเปลี่ยนคำหรือเนื้อหาเพียงบางส่วนจากบทกลอนต้นฉบับ เช่น การแสดงความคิดเห็นเชิงติติงภรรยาชีวหูที่เลือกฆ่าตัวตายเพื่อรักษาความบริสุทธิ์ทางศีลธรรม เป็นต้น

ในด้านบทบาทหน้าที่ของสตรีภายใต้แนวคิดลัทธิขงจื๊อ ฟุเสวียนเรียกร้องความเท่าเทียมให้บทบาทสตรีโดยเน้นแนวคิดหลัก 3 ด้านคือ 1) ทุกคนพึงทำหน้าที่ของตนและปฏิบัติต่อคนในครอบครัวด้วยเมตตา (仁) หากสามีนอกใจภรรยา หมายความว่าสามีซึ่งเป็นผู้นำครอบครัวขาดเมตตาต่อภรรยาของตน 2) สามีภรรยาต้องซื่อสัตย์ (信) ต่อกัน สามีที่จริงจังต่อภรรยาจึงจะได้รับความเคารพจากภรรยา 3) สตรีมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อครอบครัวไม่แพ้บุรุษ โดยเน้นย้ำความสำคัญของบทบาทมารดาและภรรยา มารดาคือผู้ใกล้ชิดลูกและอบรมสั่งสอนบุตร ส่วนภรรยานั้นมีสิทธิตรวจสอบพฤติกรรมของสามีเพื่อให้ครอบครัวมั่นคง

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นสภาพปัญหาที่สตรีในยุคราชวงศ์เว่ย-จิ้นพบเจอและยกตัวอย่างกลอนหัวข้อสตรีที่สะท้อนชีวิตจริงของสตรีในยุคนั้น ทั้งยังสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางแนวคิดที่ส่งผลต่อคนในสังคม เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์สภาพสังคม กับการเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรมของคนในยุคดังกล่าวได้อีกด้วย

9.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ผู้สนใจศึกษาวรรณกรรมของฟุเสวียน สามารถศึกษาวรรณกรรมอื่น ๆ ของเขาเพิ่มเติมได้หลายมิติ เช่น กลอนเย็บผ้าของฟุเสวียน กลอนหัวข้อต่าง ๆ ของฟุเสวียน การอ้างอิงในกลอนของฟุเสวียน สัญลักษณ์เปรียบเทียบกับที่ฟุเสวียนนิยมใช้ เป็นต้น

2) ผู้สนใจสามารถศึกษาเชิงเปรียบเทียบกลอนของฟุเสวียนกับกวีนักเขียนท่านอื่นในยุคเดียวกันหรือใกล้เคียงกันได้ เช่น เจาจิ๋ว (曹植) หว่นจี (阮籍) จั๋งหฺวา (张华) เป็นต้น เพื่อวิเคราะห์สภาพสังคม อิทธิพลทางความคิดต่อผู้เขียน กระแสนิยมทางศิลปะ ฯลฯ

3) ผู้สนใจด้านปรัชญาหรือนโยบายการเมืองของจีนในสมัยโบราณ สามารถศึกษาหนังสือ ฟุจื่อ เพิ่มเติมได้เนื่องจากมีเนื้อหาครอบคลุมหลายด้าน ไม่เพียงรวบรวมแนวคิดปรัชญาของฟุเสวียนเท่านั้น แต่ยังรวบรวมบทความด้านการเมืองการพัฒนาประเทศอีกด้วย เช่น ระบบการคัดเลือกคนมีความสามารถเข้ารับราชการ (举贤) หลักการมอบตำแหน่งให้บุคคลที่เหมาะสม (授职) การตรวจสอบพ่อค้า (检商贾) การถกเรื่องเมตตาธรรม (仁论) นโยบายการเก็บภาษีและเกณฑ์ทหารให้เหมาะสมต่อประชาชน (平赋役) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง/References

- An Chaohui 安朝辉. (2005). 略论傅玄的“直”与“曲”. 安康师专学报, (06), 56-58.
- Chen Dongyuan 陈东原. (1984). 中国妇女生活史. 上海书店出版社.
- Chen Jianwei 陈见微. (1997). 试论傅玄的哲学思想. 吉林师范学院学报, (02), 9-13.
- Dai Yanhua 戴艳华. (2011). 傅玄乐府诗研究 [硕士学位论文]. 延边大学.
- Fang Xuanling 房玄龄. (1974). 晋书. 中华书局.
- Fu Xuan, & Liu Zhili 傅玄、刘治立. (2010). 《傅子》评注. 天津古籍出版社.
- Guo Maoqian 郭茂倩. (1998). 乐府诗集 (第五版). 中华书局.
- Kong Qingrong 孔庆蓉. (2011). 傅玄的文学思想. 前沿, (12), 179-181.
- Kong Yi 孔毅. (2003). 傅玄伦理思想三论. 贵州师范大学学报 (社会科学版), (06), 18-23.
- Liu Chunxin 柳春新. (2010). 傅玄思想评议. 三峡大学学报 (人文社会科学版), 2(04), 87-90.
- Li Fang 李昉. (2000). 太平御览 (第二次印刷). 河北教育出版社.
- Liu Shuli 刘淑丽. (2002). 傅玄妇女诗及其对妇女命运的思索. 求索, (02), 111-114.
- Mu Huantang 穆焕堂. (2004). 浅议傅玄的道德教育思想. 陇东学院学报 (社会科学版), (02), 83-85.
- Shen Yue 沈约. (1974). 宋书. 中华书局.
- Tang Sha 唐沙. (2005). 傅玄妇女诗创作动因新探. 宜宾学院学报, (5), 58.
- Wang Jiasheng 王家胜. (2006). 傅玄女性诗歌创作原因探微. 许昌学院学报, (04), 57.
- Wu Wanxia 吴婉霞. (2010). 傅玄妇女诗中的女性形象. 甘肃广播电视大学学报, 20(01), 30-33.
- Wu Xuelling 吴雪伶. (2006). 傅玄乐府诗及其内涵的女性气质与文化意蕴. 理论月刊, (04), 127-129.
- Xin Zhifeng 辛志凤. (2003). 傅玄及其《傅子》. 古籍整理研究学刊, (03), 47-50.
- Xu Ling 徐陵. (1999). 玉台新咏笺注 (第三次印刷). 中华书局.
- Zhang Mingjing 张明晶. (2020). 傅玄“善言儿女”探究. 名作欣赏, (23), 119-122.
- Zhuang Shurong 庄书睿. (2014). 从阮籍、嵇康与傅玄的诗歌看正始与西晋诗风的善变. 温州职业技术学院学报, 14(4), 55-59.